

Henna Tolvanen

Osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain väliset erot osamaksukaupassa

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Helmikuu 2016

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Henna Tolvanen	Tradenomi	Helmikuu 2016
Opinnäytetyön nimi		
Osamaksukauppain ja kuluttajansuojalain väliset erot osamaksukaupassa		41 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja		
Etelä-Savon ulosottovirasto		
Ohjaaja		
Lehtori Päivi Ollila		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ottaa selvää, kuinka lainsäädäntö eroaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehdyissä kaupoissa verrattuna elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien keskenään tekemiin kaappoihin. Lakia osamaksukaupasta sovelletaan silloin, kun sopimuksen molemmat osapuolet ovat elinkeinonharjoittajia tai kuluttajia, kun taas elinkeinonharjoittajan tarjotessa hyödykkeitä kuluttajalle on sovellettava kuluttajansuojalakia. Työ tehdään toimeksiantajan, Etelä-Savon ulosottoviraston näkökulmasta, joten erityisesti tarkastelun kohteena on osamaksulla ostetun esineen takaisinottoon ja tilitykseen liittyvät asiat.</p> <p>Teoreettinen viitekehys koostuu osamaksukaupasta ja siihen liittyvästä säännöstelystä, sekä ulosotosta ja sen tehtävistä. Tutkimusmenetelmänä työssä on käytetty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kyseessä on kirjoituspöytä tutkimus, jossa materiaalina on käytetty aiheeseen kuuluvia lakeja ja niiden valmisteluasiakirjoja, oikeustapauksia, toimeksiantajalta saatuja virka-apu- ja tilityspöytäkirjoja sekä sisäisiä ohjemateriaaleja. Osittain työssä on käytetty havainnointia, joka koostuu tutkijan aikaisemmasta kokemuksesta aiheen parissa.</p> <p>Tutkimuksen tulokset saatiin selville etsimästä aineistosta merkittävät kohdat ja käymällä ne yksityiskohtaisesti läpi. Tutkimuksen tuloksena selvisi, että kuluttajansuojalakiin on otettu joitakin kuluttajaa suojaavia helpotuksia ja etuja, joita ei osamaksukaupalla ole. Kuluttajansuojalain mukaisesti osamaksukaupassa sovelletaan mitä kyseisen lain 7. luvussa yleisesti on kuluttajaluotoista säädetty. Erot koostuvat muun muassa kuluttajansuojalain pakottavista säännöksistä, jonka mukaan sopimuksessa ei voida sopia kuluttajan vahingoksi. Osa sääntelystä on melko uutta, ja perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin kulutusluottosopimuksista täytäntöönpanoon.</p> <p>Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, sillä se perustuu pääosin voimassaoleviin lakeihin ja niiden pohjalta tehtyihin päätöksiin sekä muihin luotettaviin lähteisiin. Osittain tutkimus sisältää myös kirjoittajan omaa kokemusta sekä perusteltuja näkökulmia aiheesta.</p>		
Asiasanat		
osamaksukauppa, ulosotto, kuluttajansuoja, sopimusoikeus		

Author (authors)	Degree	Time
Henna Tolvanen	Bachelor of Business Administration	February 2016
Thesis Title Instalment purchase: Differences between Finnish law of instalment purchase and consumer law		41 pages 4 pages of appendices
Commissioned by Enforcement office of Etelä-Savo		
Supervisor Päivi Ollila, Senior Lecturer		
Abstract <p>The objective of this thesis was to find out how the law differs in trader and consumer installment purchase contracts and when traders or consumers make contracts themselves. The law of installment purchase applies when both sides are traders or consumers, and consumer protection act must be applied when a trader offers commodities to consumer. This thesis has been done from the commissioner's point of view, therefore, it was focused especially on the object's repossession and statement of account.</p> <p>The theoretical part of this work consists of installment purchase and of its related rules, and of enforcement office and its duties. As research method, a qualitative research method has been used. The work was done as a desk study, along with observation based on the author's own experiences. Laws, preparation documents, cases, minutes of executive assistance and statements of account and the office's own instruction materials have been used as sources of research.</p> <p>Differences between the law of installment purchase and the consumer protection act are based on EU consumer protection directives and universal consumers' rights. Consumer protection act is obligatory and cannot be disregarded even by contracts to the consumer's harm. The contract of installment payment details have been specified strictly in both laws. If the contract is not lawful, it is harmful to the seller.</p> <p>The study can be considered reliable, since it is mainly based on current existing laws and other reliable sources.</p>		
Keywords instalment purchase, enforcement, consumer protection, contract law		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimusongelma ja tavoitteet	6
1.2	Tutkimuksen pääkohdat.....	7
1.3	Tutkimusmenetelmä	8
2	OSAMAKSUKAUPPA.....	10
2.1	Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehto	11
2.2	Säännöksiin liittyvät käsitteet	12
2.3	Osamaksusopimus	13
2.3.1	Osamaksukauppalain mukainen sopimus ja muotomääräykset.....	14
2.3.2	Kuluttajansuojalain mukainen osamaksusopimus	14
2.4	Osamaksusopimuksen purkaminen ja irtisanominen.....	15
2.1	Elinkeinonharjoittajan velvollisuudet	16
2.2	Kuluttajan etuoikeudet	17
2.3	Tilastoa	18
3	ULOSOTTO	19
3.1	Virka-apu ja osamaksutilityksiasian vireille tulo.....	20
3.2	Perusteet ja edellytykset.....	21
3.3	Esteet	22
3.4	Takaisinotto ja tilitys.....	24
3.5	Muutoksenhaku	27
3.6	Myyjän asema muihin velkoihin nähden	28
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
4.1	Pöytäkirjat.....	28
4.2	Tilityslaskelma	31
4.2.1	Kuluttajansuojalain mukainen laskelma	32
4.2.2	Lain osamaksukaupasta mukainen laskelma.....	33
4.3	Taulukko lakien eroista	35
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
5.1	Pohdinta	37

5.2 Kehitysehdotukset	38
LÄHTEET.....	40
LIITTEET	
Liite 1. Osamaksukauppalain mukainen virka-apu- ja tilityspöytäkirja	
Liite 2. Taulukko osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain välisistä eroista	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, kuinka osamaksukauppa- ja kuluttajansuojalaki eroavat toisistaan ja minkälaiset vaikutuksen niillä on asianosaisiin. Työssä keskitytään erityisesti tilanteisiin, joissa myyjä joutuu turvautumaan kaupan kohteen takaisinottoon ja tilitykseen sopimusrikkomuksen johdosta. Lakia osamaksukaupasta (91/1966) (myöhemmin myös osamaksukauppalaki) sovelletaan silloin, kun molemmat osapuolet ovat elinkeinonharjoittajia tai kuluttajia. Mikäli osamaksulla ostetun esineen kaupassa ostajana on kuluttaja, käytetään tapauksessa kuluttajansuojalain 7. lukua, joka käsittelee kuluttajaluottoja.

Nykyisin on usein mahdollista valita osamaksuvaihtoehto kauppaja tehtäessä, joten se tuntui myös aiheena melko ajankohtaiselta. Ostaminen luotolla on myös yleisesti lisääntynyt. Suoritin oikeustradenomitutkintoon kuuluvan syventävän harjoittelun Etelä-Savon ulosottovirastossa, joka toimii työssäni toimeksiantajana. Harjoittelun aikana kohtasin työssäni osamaksukauppoihin liittyviä asioita ja pääsin näkemään käytännössä tapahtumien kulkua. Aihe vaikutti mielenkiintoiselta jo harjoittelun aikana ja tuntui, että halusin oppia ymmärtämään asiasta lisää. Pääsen kuitenkin hyödyntämään työssä jo opittuja asioita, joten pystyn keskittymään aiheeseen paljon tarkemmin. Sain kuulla tutkimukselle kyseisestä aiheesta olevan myös mielenkiintoa toimeksiantajan puolesta, joka vahvasti päätöstäni aiheen valinnassa.

1.1 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Tutkimukseni aiheena on selvittää kuluttajansuojalain ja osamaksukauppalain väliset erot osamaksukaupassa ja ostajan roolin eroja elinkeinoharjoittajana ja kuluttajana. Lisäksi tarkoituksena on ottaa selvää, mihin mahdolliset erot pohjautuvat ja mitä niillä tavoitellaan. Tavoitteena on myös selventää, mitkä seikat tulee erityisesti ottaa huomioon työskennellessä osamaksukauppaa käsittelevien asioiden parissa ja tehdä vertailua näiden kahden lain säännösten välillä. Työssä käydään myös osamaksukaupan yleisiä säännöksiä läpi. Tarkoituksena on lopuksi koota lakien välillä vallitsevat eroavaisuudet yhteen.

Tutkimuskysymys:

- Miten osamaksukauppalaki eroaa kuluttajansuojalaista osamaksukaupassa?

Alatutkimuskysymykset:

- Mitkä ovat asianosaisten oikeudet ja velvollisuudet osamaksukaupassa?
- Mitä ovat lakien vaatimukset koskien sopimuksen tekoa?

Tutkin aihetta ulosoton eli toimeksiantajan näkökulmasta. Virastolta puuttuu yhtenäinen linja, kuinka osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain mukaisissa asioissa olisi toimittava. Kuluttajansuojalain ja osamaksukauppalain erot ovat olleet hieman epäselviä, tai niistä ei ole ollut varsinaisesti koottuna tietoa. Sen vuoksi nyt tarkoitukseni on tutkia asiaa ja koota sen perusteella kerätyt tiedot niin sanotusti yhteen pakettiin ja selvittää, miten edellä mainittujen tutkimuskysymysten perusteella selviävät seikat vaikuttavat ulosoton toimintaan koskien takaisinoton ja tilityksen suorittamista. Tutkimuksesta on hyötyä mahdollisesti koko viraston henkilökunnalle. Kaikki henkilöstöstä eivät välttämättä ole osamaksukauppalain mukaisten asioiden kanssa tekemisissä usein, joten tämä työ voi toimia heille tiedonlähteenä. Tutkimuksesta on hyötyä myös niille, joille asia on tutumpi, sillä kaikkiin asioihin ei välttämättä tule päivittäisessä työssä kohdattua.

Ennen tutkimuksen aloittamista oletuksenani oli, että kuluttajalla on mahdollisesti puolellaan enemmän oikeuksia elinkeinonharjoittajaan nähden. Kuluttajansuojalaissa yleensä säädetään kuluttajaa koskevista oikeuksista ja suojasta. Kyseisen lain nimikin viittaa siihen, että kuluttajaa suojellaan lainsäädännön mukaisesti. Koska kuluttajaa suojellaan, se todennäköisesti asettaa myös elinkeinonharjoittajalle ja tässä tapauksessa luotonantajalle enemmän velvollisuuksia ja ehtoja, jotta kuluttajan oikeudet toteutuisivat.

1.2 Tutkimuksen pääkohdat

Tutkimus alkaa teoriaosuudella, jossa ensin käsitellään osamaksukauppaa rahoitusmuotona yleisesti, siihen kohdistuvaa lainsäädäntöä ja muita oleellisesti

aiheeseen kuuluvia asioita. Seuraavana teoriaosuudessa käydään läpi ulosoton ja osamaksukaupan yhteyttä toisiinsa ja minkälaiset seuraukset maksuhäiriöllä tai muulla sopimusrikkomuksella on. Teoriaosuuden merkitys tutkimukseen on suuri, sillä aihe ei ole yleisesti kaikille tunnettu, ja tutkimustulosten ymmärtäminen edellyttää myös teorian tuntemusta. Teoreettinen viitekehys toimii tutkimuksen pohjana ja sen mukaan tutkimuksessa käsiteltyihin asioihin on kiinnitetty huomiota.

Teoriaosuuden jälkeen päästään tutkimuksen tuloksiin ja päätelmiin, jossa tutkimuksessa käytetty aineisto puretaan ja analysoidaan. Aineisto koostuu Etelä-Savon ulosottoviraston Mikkelin toimipaikassa tehtyjen osamaksutilitysten pöytäkirjoista, joten osuus koostuu käytännönläheisestä materiaalista. Lopuksi kootaan yhteen tehdyt päätelmät ja johtopäätökset, sekä pohdintaa koko prosessista ja kehitysmahdollisuuksista.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmän valinnassa määrävänä tekijänä tulee olla tutkimuksen kohde (Husa & ym. 2005, 17). Tutkimuksen kohde ja tavoite määrittävät sen, millaista tietoa tutkimustuloksilla haetaan sekä minkälaisesta tiedosta ollaan kiinnostuneita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa määrää olennaisempaa tietoa on sen laatu. Samaa asiaa on mahdollista tulkita monin eri tavoin ja erilaisista näkökulmista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 156.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole vain yhtä tapaa tutkia. Se käsittää erilaisia lähestymistapoja, aineistonkeruu- ja analysointimenetelmiä. Laadullinen tutkimus rakentuu aiemmin tehdyistä tutkimuksista, teorioista, muusta aineistosta, sekä tutkijan omasta päättelystä. Myös kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käytettäessä voidaan aineiston tulkinnassa käyttää hyödyksi myös esimerkiksi tilastoja ja muuta määrällistä tietoa, sillä aineisto ei ole kuitenkaan tiukasti rajautunut vain tietynlaiseen materiaaliin. (Saarainen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 5.)

Tutkimuksen aiheen valinnan jälkeen selvää oli, että työhön tullaan käyttämään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Valinta oli selvä, sillä tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja tutkimuskysymykseen vastauksen

löytämiseksi kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on se luonteen ja ominaisuuksien vuoksi paras valinta. Tutkimusmetodin valinnassa haastetta aiheutti pohdinta siitä, mikä tutkimuksen kannalta on oleellista tietoa ja mihin kerätyillä tiedoilla pyritään.

Vastausta tutkimuskysymykseen selvitän pääasiassa sekundääristen dokumenttien avulla, aiheesta kirjoitettua kirjallisuutta sekä erityisesti toimeksiantajalta käyttöön saatuja asiakirjoja hyödyntäen. Toimeksiantajalta saatuun materiaaliin kuuluvat heidän käytössään olevat oppaat lähdemateriaalina sekä osamaksuesineen tilityksestä laaditut pöytäkirjat. Näiden avulla pyrin selvittämään ja analysoimaan käytännössä kuinka tapauksissa on toimittu ja täydentämään teorian pohjalta selville saatua tietoa. Valmiita aineistoja sovellan tutkimuksessa osallistuvan havainnoinnin kautta, jota on myös käytetty työssä tutkimusmetodinä. Etelä-Savon ulosottoviraston Mikkelin toimipaikassa suoritetun harjoittelujakson aikana osallistuin yhteen osamaksukauppalain mukaiseen tilitykseen kihlakunnan voudin mukana ja kävin perintäsihteerin kanssa läpi prosessiin liittyvät tapahtumat ennen ja jälkeen tilityksen. Pääsin seuraamaan tapahtumia läheltä ja osallistumaan myös itse mahdollisuuksien mukaan. Osallistuvalla havainnoinnilla on tutkimuksen kannalta ollut myös merkittävä vaikutus, sillä sen myötä tutkimukseen liittyvät yksityiskohdat ja tilitystapahtuman kulku on ollut tutkijan roolissa helpompi ymmärtää. Havainnointia käyttäen on mahdollista selvittää, *mitä todella tapahtuu* (Hirsjärvi ym. 2007, 207.). Ilman harjoittelua kyseisessä organisaatiossa havainnointi olisi ollut haastavampaa suorittaa, sillä osa tiedoista on kuitenkin salassa pidettävää.

Tarkastelen tutkimusongelmaa lainopillisesta näkökulmasta, joten lisäksi tärkeässä osassa tutkimuksessa ovat myös aiheeseen liittyvät lait sekä niiden valmisteluun käytetyt asiakirjat. Valmisteluaineistossa on yleensä selitetty ja tarkennettu säännösten sisältöä ja tulkintaa, joten niiden avulla saa mahdollisesti enemmän tietoa siitä, mitä lainsäätäjät ovat tarkoittaneet valmistellensa lakeja ja mitä valmiilla laeilla tarkoitetaan. Oikeustapauksia käytän tutkimuksessani osoittaakseni, kuinka teoria käytännössä on toteutunut.

2 OSAMAKSUKAUPPA

Osamaksukauppaa säätelee laki osamaksukaupasta sekä tapauksissa, joissa ostajana on kuluttaja ja myyjänä elinkeinonharjoittaja, on sovellettava kuluttajansuojalakiä ja sen 7. lukua, joka käsittelee kulutusluottoja (OsamL 1. c §). Osamaksukaupassa myyjän ja ostajan välille syntyy luottosuhde, jossa osamaksulla myyty esine jää vakuudeksi kauppahinnalle siihen asti, kunnes koko sopimuksessa määritelty summa on maksettu myyjälle. Useimmiten osamaksuvaihtoehtoa käytetään autojen, veneiden tai muiden kulkuvälineiden kaupassa. (Uitto 2003, 19.)

Osamaksukauppa on lain osamaksukaupasta 1. §:n sekä kuluttajansuojalain 7:7 §:n 5. momentin mukaan määritelty siten, että kaupan kohteena olevan irtaimen esineen kauppahinta eräännyy osissa sen jälkeen, kun esine on luotettu ostajalle. Sopimuksessa myyjä pitää itsellään oikeuden ottaa esine takaisin tai säilyttää omistusoikeuden esinettä kohtaan sen varalta, että ostaja laiminlyö sopimukseen perustuvat velvollisuutensa. Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehto ovat osamaksukaupan kannalta oleellisia, sillä niiden myötä myyjällä on parempi mahdollisuus myöntää luottoa, sillä myyty esine on vakuutena myönnetystä luotosta. Mainitut ehdot eivät automaattisesti kuulu osamaksukauppaan, vaan niistä tulee erikseen sopia osamaksusopimuksessa. Yleensä kaupantekohetkellä ostaja suorittaa myyjälle myös käsirahan, joka on sovittu osa koko osamaksuhinnasta. Vaihtoehtoisesti käsirahan sijaan voidaan käyttää myös ostajan myyjälle vaihdossa tarjottavaa kohdetta, joka on yleistä esimerkiksi autokaupassa.

Myyjänä toimiva yritys ei välttämättä pysty toimimaan yksin myös osamaksusopimuksen rahoittajana. Myyjäyritys voi käyttää rahoituspalveluita, joita tarjoavat rahoitusyhtiöt. Tällöin voidaan puhua kolmikantasuhteesta, jonka rakentuu myyjän, asiakkaan ja rahoittajan välille. Myyjä siirtää osamaksusopimuksen kaikkine oikeuksineen rahoitusyhtiölle vakuudeksi saamastaan luotosta, mutta rahoitusyhtiö ei kuitenkaan siirron myötä saa myyjän oikeusasemaa ostajaan nähden. Tällöin myyjäyritys vastaa yhä kohteen toimituksesta ja sopimuksenmukaisuudesta. (Tepora 2013, 68–69.)

Kuluttajansuojalakiin ja osamaksukauppalakiin on tehty suurempia muutoksia vuonna 2010, jotka esitetään hallituksen esityksessä Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiden luotonantajien rekisteröinnistä sekä

eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (24/2010). Muutokset tulivat voimaan 1.12.2010. Uudistus kosketti muun muassa osamaksukauppaa koskevaa lainsäädäntöä ostajan roolissa olevan kuluttajan osalta. Tämän seurauksena muutettiin muun muassa osamaksukauppalain 1 a §, jonka mukaan laki osamaksukaupasta ei enää koske osamaksukauppaa, jossa myyjänä on elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja. Tätä ennen kuluttajansuojalakia ja lakia osamaksukaupasta on käytetty rinnakkain ja sovellettu osittain säännöksiä molemmista laeista, joten sen selkeyttämiseksi kaikki elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiä sopimuksia koskevat säännökset löytyvät uudistuksen jälkeen kuluttajansuojalain 7. luvusta. Kahden lain rinnakkaisesta tulkinnasta johtuen lakien tulkitseminen saattoi olla hieman vaikeasti avautuvaa. Muutos perustuu myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2008/48/EY kulutusluottosopimuksista ja sen täytäntöönpanoon. Direktiivin tarkoituksena on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisten määräyksiä koskevaa lainsäädäntöä luottosopimusten osalta

2.1 Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehto

Omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdon tarkoituksena on taata myyjälle vakuusoikeus ostajan maksukyvyttömyyden varalta kauppahintasaatavan ja mahdollisten muiden saatavien turvaamiseksi. Tyypillisesti näitä ehtoja käytetään osamaksukaupassa, kun on kyse suuremmista luotoista. Takaisinottoehtoon liittyy olennaisesti tilitysmenettely, joita käsitellään enemmän alaluvuissa 3.4 ja 4.2. (Niemi 2014, 358, Tepora 2013, 57.)

Omistuksenpidätysehto ei kuitenkaan toimi välttämättä toivotulla tavalla, jos osamaksulla ostetun esineen arvo on käytettynä vähäinen. Vaikka osamaksusopimuksessa olisikin omistuksenpidätysehto, ei myyjä välttämättä tällaisessa tapauksessa kuitenkaan halua käytettyä esinettä takaisin. Myyjä voi pidättyä takaisinotosta, jos takaisinottokustannukset ovat esineen arvoa suuremmat tai esineen edelleen myynti on haastavaa. Tällöin maksukyvyttömyyden varalta myyjä voi tehdä summaarisen haastehakemuksen käräjäoikeudelle, jonka antamalla maksutuomiolla hakea saataviaan ulosoton kautta. Erääntyneen saatavan perinnästä säädetään lailla saatavien perinnästä 513/1999. (Niemi 2014, 360.)

Omistuksenpidätysehdon myötä ei kellään sopimuksen osapuolista ole täysin kehittyntä omistussuhdetta kaupan kohteeseen esineen luovutuksen ostajalle ja lopullisen omistusoikeuden siirtymisen välillä. Myyjällä on saamisoikeus ostajalta ja esineen takaisinotto-oikeus. Ostajalla on kuitenkin esineen hallintaoikeus, joka normaalisti kuuluu omistajalle. (Tepora 2013, 58)

Myyjän käyttäessään takaisinotto-oikeutta, ei ostaja välttämättä aina ole halukas palauttamaan esinettä vapaaehtoisesti takaisin, vaikka myyjällä olisikin siihen oikeus esimerkiksi suorittamatta jätettyjen saatavien vuoksi. Tällaisissa tapauksissa myyjällä ei ole oikeutta käyttää omankädenoikeutta, joka on rikoslain 17. luvun 9 §:n nojalla rangaistavaa. Esineen takaisinottamiseksi on pyydetävä ulosottomieheltä virka-apua.

2.2 Säännöksiin liittyvät käsitteet

Osamaksuhinnaksi kutsutaan sitä summaa, joka ostajan on kokonaisuudessaan suoritettava, jotta esineen omistusoikeus siirtyy myyjältä ostajalle. Osamaksuhinta koostuu osamaksusopimuksessa sovituista yhteenlasketuista maksueristä. Erikseen sovittu sopimuskorko ei kuulu osamaksuhintaan. (Uitto 2003, 16.)

Maksuerällä tarkoitetaan sitä osamaksuhinnan osaa, joka on osapuolien tietynä päivänä erääntyväksi sovittu summa (Uitto 2003, 16).

Ostajalle tulee yleensä osamaksukaupassa maksettavaksi osamaksuhinnan lisäksi **osamaksulisä**, joka koostuu luotonantajalle aiheutuvista kuluista ja maksuista. Osamaksulisällä luotonantaja voi kuitata mahdollisia syntyviä luottotappioita. (Uitto 2003, 17.)

Kuluttajansuojalaissa käytettäviä käsitteitä:

Kuluttajansuojalain mukaan ostajalle on sopimuksessa myös mainittava **käteishinta**, joka tarkoittaa kyseisen esineen hintaa, mikäli kuluttaja ostaisi sen käteisellä (Uitto 2003, 17).

Luottokustannuksilla tarkoitetaan niitä kustannuksia, jotka kuluttaja joutuu maksamaan valitessaan osamaksukaupan.

Luottohinta käsittää edellä mainitut käteishinnan ja luottokustannusten yhteenlasketun summan. Luottohinta on koko se määrä, jonka kuluttaja tulee osamaksukaupan myötä esineestä maksamaan. Luottohinta vastaa osamaksukauppalaissa tarkoitettua osamaksuhintaa. (Uitto 2003, 17.)

Todellisella vuosikorolla tarkoitetaan korkoprosenttia, jossa lasketaan luoton kustannukset vuosikoron tavoin luoton määrälle. Lyhennykset otetaan huomioon. (KSL 7:6 § 3. mom.)

Elinkeinonharjoittaja on kuluttajansuojalaissa luonnollinen henkilö taikka yksityinen tai julkinen oikeushenkilö, jonka toimintaan liittyy yrittäjäriski. Elinkeinonharjoittaja hankkii tuloa tai muuta taloudellista hyötyä ammattimaisesti myymällä tai muutoin tarjoamalla kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan. (Ämmälä 2006, 17–18.)

Kuluttaja on aina luonnollinen henkilö, joka hankkii kulutushyödykkeitä muuta kuin elinkeinonharjoittamista varten. Kuluttajana voidaan pitää myös henkilöä, joka hankkii hyödykkeitä elinkeinotoimintaa varten, kunhan pääosin hankittu hyödyke on tarkoitettu yksityisiin tarpeisiin. (Ämmälä 2006, 14–15.)

2.3 Osamaksusopimus

Osamaksusopimus on aina tehtävä kirjallisesti, päivättyä ja molempien osapuolten allekirjoittamana sekä siitä tulee käydä lailla määritellyt tiedot ilmi. Osamaksukauppalaissa määritellyt muotomääräykset ovat melko suppeat, joten tarkemmin sopimuksessa mainittavista tiedoista on säädetty valtioneuvoston asetuksilla osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista (790/2010) sekä luottosopimuksesta kuluttajalle annettavista tiedoista (789/2010). Osamaksusopimukset täytetään usein valmiiseen pohjaan ja teksti on voitu painaa melko pienikokoisella fontilla, jotta monet sopimusta koskevat muotomääräykset saaisisällytettyä lomakkeeseen. Muotomääräysten rikkomisen tai täyttämättä jättämisen seurauksena myyjällä ei ole oikeutta virka-apuun esineen takaisinottamiseksi ja tälle voidaan määrätä sakkorangaistus. Vaikka jotakin osamaksukaupan muotomääräystä rikottaisiinkin, ei se kuitenkaan aiheuta oikeustoimen pätemättömyyttä. (Uitto 2003, 29–30.)

2.3.1 Osamaksukauppalain mukainen sopimus ja muotomääräykset

Lain osamaksukaupasta 1 c §:ssä määritellään kaupasta mainittavat tiedot, joita tarkennetaan valtioneuvoston asetuksessa osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista. Asiakirja tulee olla otsikoituna nimellä ”Osamaksusopimus” ja sen ensimmäisellä sivulla oltava muuta tekstiä suuremmalla kirjaskoolla painettuna huomautus siitä, ettei esineen omistusoikeus siirry ennen kuin kauppahinta on kokonaisuudessaan maksettu, tai myyjä pidättää itsellään takaisinotto-oikeuden kaupan kohteena olevaan esineeseen. (Valtioneuvoston asetus osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista 1 §)

Sopimuksessa on mainittava tiedot sopimusosapuolista: ostajasta ja myyjästä nimi ja käyntiosoite sekä samat tiedot myös luotonantajasta, jos tämä on eri kuin myyjä. Kaupan kohteesta sopimuksessa tulee mainita hyvin yksilöidyt tiedot. Mikäli kauppaan kuuluu lisävarusteita, myös ne tulee mainita sopimuksessa yksilöityinä. Sopimuksesta tulee käydä ilmi kohteen ja siihen kuuluvien lisävarusteiden käteishinta, käteismaksuosuus ja luottokustannukset sekä toimitustavat- ja ehdot. Sopimus sisältää maksuerin lukumäärät ja niiden suuruudet ja eräpäivät sekä tiedon luottoajan pituudesta. Mahdollisesta viivästyskorosta ja sen alkamisen ajankohdasta on mainittava. (Valtioneuvoston asetus osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista 1§, OsaML 1 c §)

Sopimukseen kuuluu myös maininta, että sopimusta muutoinkin koskee, mitä osamaksukaupasta annetussa laissa säädetään, sekä tieto osamaksutilityksessä toimivaltaisesta viranomaisesta. Ostajalla on oikeus suorittaa maksu aiemmin kuin on sovittu sopimuksessa, mutta tällöin myyjän saatava on laskettava uudelleen osamaksukauppalain 3 §:n mukaan, niin kuin laskettaisiin tilitys. (Valtioneuvoston asetus osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista 1§, OsaML 1 c §)

2.3.2 Kuluttajansuojalain mukainen osamaksusopimus

Kun elinkeinonharjoittaja tarjoaa luottosopimusta kuluttajalle, sopimus on sisällöltään melko sama kuin osamaksukauppalain mukaisissa sopimuksissa. Luotonantajalla on kuitenkin velvollisuus antaa kuluttajalle enemmän tietoja ennen sopimuksen solmimista. Kuluttajansuojalain 7. luvun 9:1 §:n mukaan ostajalle on hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä annettava pysyvällä

tavalla ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot” -lomake. Lomake sisältää tietoja luotonantajasta, annettavasta luotosta ja sen kustannuksista sekä sopimusrikkomuksen seuraamuksista ja kuluttajalle kuuluvista oikeuksista.

Kappaleessa 2.3.1 mainittujen asioiden lisäksi kulutusluottosopimuksen tulee sisältää muutamia muita kohtia, jotka on määritelty kuluttajansuojalain 7. luvun 17 §:ssä ja tarkennettu valtioneuvoston asetuksella luottosopimuksesta kuluttajalle annettavista tiedoista. Sopimuksessa tulee olla lisäksi tiedot ”Vakiomuotoisen eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot” -lomakkeen sisältämisestä asioista tai maininta, että ostaja on saanut ne tiedoksi, tiedot peruuttamisoikeuden käyttämisen edellytyksistä, luottosopimuksen päättämisestä ja oikeussuojakeinoista. Luotosta annettavia tietoja ovat todellisen vuosikoron määrä ja luottosopimuksen nojalla kokonaisuudessaan ostajalle maksettavaksi tuleva määrä. Sopimuksessa on annettava tieto oikeudesta peruuttaa luottosopimus tai myös mainittava siitä, jos ostajalla ei tätä oikeutta lain mukaan ole. Jos sopimus voidaan peruuttaa, on annettava peruuttamisaika ja tieto sen seuraamuksista ja ehdoista.

Sellaisia korkoja tai muita maksuja, joita ei osamaksusopimuksessa ole mainittu, ei voida myöskään ostajalta vaatia. Kuluttajansuojalaki on pakottava, eli siitä ei voida poiketa edes sopimuksin kuluttajan vahingoksi (KSL 7:5 §). Kuitenkin mikäli joudutaan hakemaan virka-apua ja suorittamaan tilitys myyjä voi vaatia hänen hyväkseen luettavaksi myös takaisinottamisesta tai tavaran kunnostamisesta aiheutuvat kulut. (KSL 7:36 §)

2.4 Osamaksusopimuksen purkaminen ja irtisanominen

Kuluttajalla on kuluttajansuojalain 7. luvun 20 §:n nojalla oikeus purkaa kuluttajaluottosopimus 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä ajankohdasta, kun on saanut kirjallisen kappaleen luottosopimuksesta. Sopimus tulee purkaa kirjallisella ilmoituksella tai sähköpostitse, jotta purkuilmoitusta voidaan pitää pysyvänä. Kun kuluttajan ja luotonantajan välinen sopimus on purkautunut, tulee kuluttajan viivytyksettä tai viimeistään 30 päivän kuluessa palauttaa sopimuksen mukaisesti saamansa varat ja maksaa mahdolliset korvaukset luotonantajalle. Korvauksia sopimuksen peruuntumisesta luotonantaja

voi vaatia ainoastaan, jos peruutuskorvauksista on sovittu ennen luottosopimuksen tekoa ja se mainitaan sopimuksessa. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2014.)

Laissa osamaksukaupasta ei sen sijaan ole mainintaa kaupan purkamisehdoista. Mikä ostaja haluaa purkaa sopimuksen, voidaan osapuolten välillä suorittaa tilitys, jolloin kauppa katsotaan puretuksi.

2.1 Elinkeinonharjoittajan velvollisuudet

Osamaksukauppaa koskee mitä kuluttajansuojalain 7. luvussa sovelletaan, joten osamaksukaupassa noudatettava, mitä kuluttajaluotoista yleisesti kyseisessä luvussa on säädetty luotonantajan velvollisuuksista. Täten kuluttajansuojalaissa on säännöksiä luoton markkinoinnin rajoituksista, tiedonantovelvollisuuksista ja kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnista. Luvussa on määriteltä myös hyvä luotonantotapa, jota myös osamaksukaupassa luotonantajalta edellytetään.

Kuluttajalle ennen luottosopimusta pysyvällä tavalla annettava ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot”-lomake perustuu EU:n direktiiviin kuluttajaluottosopimuksista. Lomakkeen tarkoituksena on antaa kuluttajalle luoton ehdot ja tätä sitovat velvoitteet tiedoksi ja varmistaa, että kuluttaja on tietoinen luoton ominaisuuksista. Myös tieto ostajan velvollisuudesta ottaa vakuutus tai muita tämän kaltaisia ehtoja on ehdottomasti syytä mainita selkeästi. Kuluttajan on tärkeää olla tietoinen velvollisuuksistaan, sillä esimerkiksi vakuutuksen puuttuminen voi aiheuttaa myöhemmin ongelmia ja se voidaan katsoa myös sopimusrikkomukseksi, joka johtaa tilitykseen. Luoton todellinen vuosikorko on laskettava kuluttajaluottosopimuksissa. Kuluttajaluottojen mainonnassa annettavien tietojen on vastattava sopimusta, ja mainonnasta on käytävä ilmi luottokustannukset korkoineen eriteltynä sekä luottokustannuksien kokonaishinta, sopimuksen kesto ja maksuerien määrä sekä tietyn hyödykkeen rahoittamiseksi markkinoidusta luotosta sen käteishinta ja käsiraha.

Kuluttajansuojalain 7:13 §:ssä on määritelty hyvä luotonantotapa, jonka mukaan luotonantajalta edellytetään vastuullisuutta toiminnassaan tarjota luottoa kuluttajille. Hyvän luotonantotavan mukainen vastuullisuus tulisi näkyä esimer-

kiksi luoton markkinointitavoissa ennen luottosopimuksen syntyä, ja sen jälkeen suhtautumisessa mahdollisiin maksuviivästystilanteisiin. Maksuviivästyksiä luotonantaja voi ehkäistä antamalla tietoa ja neuvoja, kuinka tilanteesta selvittää. Kuluttajan jo syntyneisiin maksuvaikeuksiin luotonantajan tulisi suhtautua vastuullisesti ja pyrkiä pääsemään sopuun esimerkiksi järjestämällä maksusuunnitelma uudelleen. Kuluttajan maksuvalmiuden heikennyttyä oman henkilökohtaisen taloustilanteen muuttumisen myötä olisi molempien etu, jos osapuolet pääsisivät sopuun uudelleen järjestämällä ja sopimalla maksuohjelmasta. Tietenkään luotonantajalta ei voida edellyttää liikoja ja myös kuluttajan tulee hoitaa omat velvollisuutensa. Maksuhäiriöiden välttämiseksi luotonantajan tulisi myös arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta jo ennen luoton antoa ja selvittää, kykeneekö tämä suoriutumaan luoton takaisinmaksusta (KSL 7:14 §).

Luotonottajan luottokelpoisuuden arviointi tulisi olla itsestäänselvyys luotonantajalle luottotappioiden välttämiseksi. Maksuhäiriöt eivät kuitenkaan ole kenellekään etu. Osamaksusopimuksia ei myönnetäkään kaikille, jos henkilöltä löytyy luottotietomerkinnöissä huomautettavaa. Osamaksusopimuksissa voi olla kyse pitkästä, monien vuosien luottosopimuksesta, joten tähän aikaan mahtuu varmasti paljon tekijöitä, voivat vaikuttaa ostajan taloudelliseen tilanteeseen. Luottotietojen tarkastamisella ja henkilön taustojen tarkastamisella voidaan ehkäistä henkilön kevytmielistä velkaantumista.

2.2 Kuluttajan etuoikeudet

Kuluttajansuojalain 7. luvun 36 § vastaa osamaksukauppalaain 3 §:ä, joissa käsitellään tilityksessä myyjän hyväksi tilityksessä luettavia eriä. Kuluttajansuojalaissa on tässä kohtaa kuluttajalle helpotuksia verrattuna osamaksukauppalaikiin. Kuluttajansuojalain mukaan maksamatta olevasta eräänymättömästä osasta on vähennettävä KSL:n 7. luvun 35 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti luottokustannukset, jotka kohdistuvat käyttämättömään luottoaikaan. Osamaksukauppalaissa ei tällaista säännöstä ole, vaan eräänymättömistä maksueristä niin suuri osa kuin esineen käteishinta on luottohinnasta. Myös myyjälle takaisinotosta aiheutuneista kustannuksista on erilaiset säännökset. KSL:n mukaan luotonantajan hyväksi voidaan lukea *välttämättömät* kulut ja

maksut esineen takaisinsaamisesta johtuen. Osamaksukauppalaissa ei näitä kuluja ja maksuja ole rajoitettu.

Kuluttajan vahingoksi ei kuluttajansuojalain säännöksistä voi poiketa edes sopimusehdoissa (KSL 7:5 §). Osamaksukauppalaissa ei ole tällaista säännöstä, eikä se muutenkaan sääntele yhtä tarkasti sopimuksen sisältöä. Kuluttajansuojalain pakottavuussäännös takaa kuluttajalle sen, ettei ehdoissa voida vaatia ostajalta mitä tahansa.

Kuluttajansuojalaissa on luotonantaja velvoitettu antamaan tietoja ennen luottosopimuksen tekoa sekä myös sen kuluessa. Ennen sopimusta annettavien tietojen perusteella kuluttajalla on parempi mahdollisuus vertailla erilaisia luottoja keskenään. Luoton kuluessa kuluttajalla on oikeus pyytää maksulyhennystaulukko milloin tahansa, kun luottoa lyhennetään erissä. (HE 24/2010 vp)

2.3 Tilastoa

Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä osamaksukaupan käyttö on rahoitusmuotona yleisempää kuin elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien keskinäisissä kaupoissa. Finanssialan keskusliiton 13.3.2015 julkaisemassa esityksessä ”Rahoitusyhtiötilastot” (2015b) on tilastotietoa kyseiseen liittoon kuuluvien jäsenyhtiöiden luottokannoista 31.12.2014. Finanssialan keskusliiton tehtävänä on *rakentaa jäsenillemme toimintaympäristöä, jossa ne voivat terveellä liiketoiminnallaan lisätä suomalaista hyvinvointia* (Finanssialan keskusliitto 2015a). Se edustaa pankkeja, vakuutusyhtiöitä, rahoitusyhtiöitä, arvopaperinvälittäjiä, sijoitusrahastoyhtiöitä sekä finanssialan työnantajia.

Kyseisestä esityksestä selviää, että rahoitusyhtiöiden myöntämän luottokannan määrä on noussut entisestä lähes jokaisena vuonna vuodesta 2004 lähtien. Myös osamaksu- ja kulutusluottojen määrä on euromääräisesti tarkasteltuna noussut joka vuosi, mutta hieman maltillisemmin kokonaisluottokantaan verrattuna. Taulukko käsittää luottokannan muutokset kymmeneltä vuodelta alkaen 2004. Ainoastaan vuonna 2009 koko luottokanta on ollut edeltävää vuotta alempi noin 0,3 miljardia euroa. Samana vuonna myös uusien osamaksusopimusten rahoitus on notkahtanut edellisen vuoden (2008) 1115 miljoo-

nasta eurosta 853,3 miljoonaan euroon. Kuitenkin tästä uusien osamaksusopimusten rahoitus nousi nopeasti muutamassa vuodessa ja oli vuonna 2011 jo aikaisempaa korkeammalla tasolla. (Finanssialan keskusliitto 2015a)

Finanssialan keskusliiton rahoitusyhtiötilastoja ei kuitenkaan voida pitää täysin luotettavana tarkastellessa osamaksurahoitteisten kauppojen määrää kokonaisuudessaan. Rahoitusta osamaksukauppoihin voivat myöntää myös muut tahot kuin finanssialan keskusliittoon kuuluvat jäsenet, jotka on ainoastaan otettu huomioon kyseisessä tilastossa. Rahoituksen tarjoajina voivat toimia myös kaupan kohteen myyjä itsenäisesti. Esimerkiksi tutkimusaineistoa tarkastellessa suurimman osan osamaksusopimusten tarjoajana toimi Santander Consumer Finance Oy, joka ei kuulu tilastossa mukana olleisiin Finanssialan keskusliiton jäseniin. Tilastosta on mahdollista kuitenkin päätellä, minkälaiseen suuntaan osamaksukaupan kysyntä on yleisesti viime vuosina liikkunut ja tarkastella sen suhdetta muihin rahoitusmuotoihin. Osamaksurahoituksen kysyntä on suhteessa myös maan taloudellisen tilanteen kehitykseen, joka myös vaikuttaa purkautuneiden ja perintään joutuvien osamaksukauppojen määrään.

3 ULOSOTTO

Tässä luvussa käsitellään ulosoton organisaatiota, keskeisimpiä tehtäviä ja periaatteita, keskittyen lähinnä niihin asioihin, joilla on merkitystä myös osamaksukaupan kannalta. Tarkoituksena ei siis ole kuvata ulosoton tehtäviä kokonaisuudessaan.

Ulosoton keskeisin tehtävä on laiminlyötyjen siviilioikeudellisten velvoitteiden täytäntöönpano. Pääosin se on maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoa, kun rahasaatavia ei makseta vapaaehtoisesti tai yksityisen perinnän kautta. Ulosotto on Valtakunnanvoudinviraston hallinnoima valtion oikeuslaitos. Ulosoton organisaatio jakautuu ulosottopiireihin eli ulosottovirastoihin, jotka vastaavat varsinaisista täytäntöönpanotehtävistä. Ulosottovirastoa johtaa kihlakunnanvoudi, jonka alaisina toimivat kihlakunnanulosottomiehet. Kihlakunnanulosottomiehet vastaavat niistä tehtävistä, joita kihlakunnanvoudi heille määrää. Kihlakunnanulosottomiehet vastaavat melko itsenäisesti ”omien” velallistensa asioista, jotka on jaettu aakkosittain velallisen sukunimen mukaan. Kihlakunnanvoudilla

on joitakin yksinomaan tälle määrättyjä tehtäviä, jotka on lueteltu ulosottokaa-
ren ensimmäisen luvun 9 §:ssä. Kyseiset tehtävät vaativat esimerkiksi erityistä
juridista osaamista tai huomattavaa julkisen vallan käyttöä, jonka vuoksi ne on
rajattu ainoastaan voudin tehtäviin. Tällaisia ovat esimerkiksi juuri osamak-
suesineiden takaisinotto ja tilitys tai turvaamistoimen myöntäminen. (Linna &
Leppänen 1, 14–15.)

Lisäksi ulosottovirastossa työskentelee toimistohenkilökuntaa, joka vastaa
muun muassa viraston rahaliikenteestä, asiakaspalvelusta ja perinnän tuen
tehtävistä. Perintäsihteerit tekevät valmistelemaa työtä, johon kuuluu muun
muassa saapuvien hakemusten kirjaaminen ja asioiden selvittely ja valmistelu.

3.1 Virka-apu ja osamaksutilityksiasian vireille tulo

Mikäli ostaja ei täytä osamaksusopimuksen mukaista maksuvelvollisuuttaan ja
muutoin osamaksuesineen takaisinottamisen edellytykset täyttyvät, on myyjän
haettava virka-apua esineen sijainnin tai ostajan asuin- tai kotipaikan mukaan
ulosottomieheltä. Virka-avun osalta kuluttajansuojalaissa noudatetaan samoin
mitä siitä osamaksukauppaissa on säädetty (KSL 7:38 §).

Virka-apua haetaan kirjallisesti ulosottovirastolta. Hakemukseen tulee liittää
alkuperäinen osamaksusopimus sekä oikeaksi todistettu kopio sopimuksesta.
Hakemuksesta tulee käydä ilmi, kuinka suuri määrä osamaksuhinnasta on
suorittamatta sekä mahdolliset korot, vakuutusmaksujen hyvitykset tai muut
esimerkiksi esineen korjaamisesta johtuneet kustannukset. (OsamL 9 §)

Virka-apuhakemuksen saapuessa ulosottovirastoon asia tulee vireille osamak-
sutilityksiasiana. Se kirjataan, jonka jälkeen asiakirjat siirretään vastaavalle kih-
lakunnanvoudille. Tämän jälkeen virka-apu suoritetaan sen mukaan, mitä
ulosottokaassa säädetään. Asian tultua vireille, asianosaisille lähtee postitse
vireilletuloilmoitus aivan kuten muistakin ulosotossa vireille tulevista asioista.
(OsaML 9§, UK 3: 33 §)

Osamaksutilityksiasiat kuuluvat kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan.
Kun asia on tullut vireille ja kihlakunnanvoudi saanut tarvittavat asiakirjat, lähe-
tään vastaajalle eli tässä tapauksessa ostajalle, kehoitus toimittaa osamaksu-
sopimuksessa määritelty esine oman asuin- tai toimialueensa ulosottoviras-

tolle. Ostajalle ilmoitetaan myös mahdollisuudesta maksaa erääntynyt osamaksuvelka myyjälle tiettyyn määräaikaan mennessä. Ostajalla ja myyjällä on myös mahdollisuus päästä sopimukseen keskenään asiasta, jolloin hakijan pyynnöstä tilityspyyntö voidaan peruuttaa.

3.2 Perusteet ja edellytykset

Jotta osamaksuesineen tilitys- ja takaisinotto tulee ulosotossa vireille ja esineen takaisinottoprosessi voidaan käynnistää, tulee asian täyttää vaaditut edellytykset. Lain osamaksukaupasta 2 § ja kuluttajansuojalain 33 § ja 34 § määrittellään milloin ehdot tilityksen suorittamiselle täyttyvät ja myyjällä on oikeus ottaa esine takaisin. Virka-avun saamiseksi myös osamaksusopimuksen tulee täyttää vaaditut muotomääräykset, jotka on määritelty aiemmin luvussa 2.3.

Maksuvelvoitteen, eli sopimuksessa sovitun erän maksamatta jättäminen ei heti suoraan oikeuta myyjää ottamaan esinettä takaisin. Maksulaiminlyönnin tulee olla olennainen. Osamaksukauppalaissa mukaan maksamatta jätetyn määrän tulee olla suorittamatta vähintään neljätoista päivää sovitusta erääntymispäivästä lukien. Pelkästään yhden erän erääntyminen ja suorittamatta jättäminen ei oikeuta vielä tilitykseen, vaan erääntyneiden erien summa tulee olla vähintään kymmenesosa osamaksuhinnasta tai vähintään yksi kahdeskymmenesosa, jos siihen sisältyy kaksi tai useampia maksueriä tai käsittää koko myyjän jäännössaatavan. (OsaML 2 §, Uitto 2003, 42.)

Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä osamaksukaupoissa olennainen maksuviivästys on kuluttajalle hieman armollisempi. Katsotaan, että maksuviivästys on olennainen ja myyjällä on oikeus ottaa esine takaisin, jos maksu on viivästynyt vähintään kuukauden. Lisäksi jos maksueriä on useampi kuin yksi tulee maksamattoman erän olla vähintään 5 % luottohinnasta tai käsittää koko jäännössaatavan.

Vaikka maksuviivästys olisikin olennainen, mutta se on johtunut sosiaalisesta suoritusesteestä, jolloin ostajan tilanne on hänestä itsestään riippumattomasti muuttunut, on sekä osamaksukauppalaissa sekä kuluttajansuojalaissa takaisinottoa rajoittavat säädökset. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi ostajan sairaus, työ- tai perhetilanteen muuttuminen. Tilitystä voidaan siirtää, jos maksun

viiveen tiedetään olevan lyhytaikainen, eikä se aiheuta suurta vahinkoa luovontantajalle.

Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaiseman Lakimies- lehden oikeustapa-kommentissa ”KKO 2009:13 – Onko ei-kielletty aina sallittua auton osamak-suostajalle?” Olli Norros on kommentoinut tätä korkeimman oikeuden ta-pausta, jossa on kyse siitä, onko osamaksusopimusta rikottu KSL 7:33 §:n mukaisella olennaisella tavalla ja onko tapauksessa ollut edellytykset virka-avun antamiselle. Tapauksessa M on ostanut osamaksusopimuksella auton, ja on sopimuksen mukaisesti auton haltija. M on kuitenkin luovuttanut auton käyttöön entiselle avopuolisolleen N:lle, joka oli jälleen lainannut autoa käyt-töön sivulliselle. Autoa ei palautettu henkilöiden kesken sovitusti, ja se löytyi vaurioituneena. Rahoitusyhtiön roolissa F pyysi virka-apua ulosottovirastosta kihlakunnanvoudilta esineen takaisinottamiseksi ja tilitystä varten, ja perusteli pyynnön sillä, että M olisi alun perin ostanut auton N:n käyttöön, luovuttanut auton toiselle sopimuksen vastaisesti ja laiminlyönyt vakuutukset. Kihlakun-nanvouti hylkäsi virka-apupyynnön, kuten myös myöhemmin käräjäoikeus, Helsingin hovioikeus ja korkein oikeus. KKO katsoi, ettei M ollut todellisuudessa laiminlyönyt osamaksusopimusta miltään mainituilta osin, sillä tämä oli myös jatkanut sovittujen erien ja vakuutusten maksamista.

Tapauksessa sopimusrikkomusta tutkittaessa verrattiin osapuolten menettelyä sopimusvelvoitteiden sisältöön ja tässä ei katsottu niiden olevan ristiriidassa keskenään. Vaikka M olisi rikkonutkin sopimusta joltain osin, olisi F:n vaati-mukset huomioon ottaen edellytetty rikkomuksen olevan olennainen ja aiheut-tavan myyjälle haittaa. Olennaisuusvaatimus on kuluttajan eduksi ja sillä tavoit-tellaan suojeltavan kuluttajaa. M:n ja F:n välisessä osamaksusopimuksessa ei ollut suoraan mainittu esineen luovuttamisen toiselle olevan kiellettyä, joten luovuttamista ei katsottu sopimusrikkomukseksi. Kyseinen ennakkoratkaisu korostaa myös erityisesti sopimusehtojen laadinnan ja tarkkuuden tärkeyttä. (Norros 2009, 863–865.)

3.3 Esteet

Ennen virka-apupyynnön vireilletuloa ulosottomiehen tulee selvittää edellytyk-set takaisinoton toteuttamiseksi. Mikäli ulosottomies havaitsee jonkin esteen, ei esinettä voida ottaa takaisin lain estämänä.

Takaisinotto voi estyä, jos ostaja pystyy esittämään ja todistamaan ulosottomiehelle maksaneensa enemmän kuin myyjä on ilmoittanut. Jos maksuvelvoite on kuitenkin olennaisesti laiminlyöty maksusta huomioimatta, voidaan takaisinotto suorittaa.

Virka-avun antaminen estyy tai siirtyy, jos ostajan maksuviivästys on johtunut sosiaalisesta suoritusesteestä eli sellaisesta asiasta, johon hän ei ole itse voinut vaikuttaa. Tällöin ostajan maksukyky on heikentynyt. Kyseessä olevan olosuhteen muutoksen on täytynyt tulla yllätyksenä. Ostaja ei siten pysty vetoamaan sosiaaliseen suoritusesteeseen, jos tämä on tiennyt tai olisi pitänyt tietää ennen osamaksusopimuksen allekirjoittamista. Hyväksyttävänä syinä voidaan pitää sairautta, työtilanteen muuttumista tai perhe- ja asuinolosuhteiden muutosta. Joissakin tilanteissa voidaan huomioida myös puolison vaikutukset esimerkiksi tämän sairastuessa tai jäädessä työttömäksi. Jos tiedetään että, maksukyvyn heikentyminen on pidempiaikaista, voidaan virka-apu kuitenkin antaa ja tilitys suoritaa sillä perusteella, että se olisi luotonantajaa kohtaan kohtuutonta. Ulosottomies voi siirtää virka-avun antamista enintään neljällä kuukaudella eteenpäin virka-apupyynnön vastaanottamisesta. (Uitto 2003, 46–48, 60.)

Jos ostaja on ollut vajaavaltainen tehdessään sopimusta, eikä edunvalvoja ole hyväksynyt kauppaa, virka-apua ei voida antaa, sillä osamaksukauppa on oikeustoimena pätemätön. Lain holhoustoimesta (442/1999) 2 §:n vajaavaltaisella tarkoitetaan alaikäistä, alle 18-vuotiasta henkilöä, sekä henkilöä, joka on julistettu vajaavaltaiseksi. Edellä mainitun lain 23:1 §:n mukaan vajaavaltaisella henkilöllä ei ole itse oikeutta tehdä sopimuksia. (Uitto 2003, 60.)

Virka-avun antaminen voi estyä myös myyjän tekemästä sopimusrikkomuksesta. Ostajan on kuitenkin perusteltava ja todistettava myyjän sopimusrikkomus niin vakuuttavasti, että voidaan katsoa, ettei myyjällä ole enää oikeutta virka-apuun. Vaikuttavia tekijöitä arvioitaessa sopimusrikkomuksen olennaisuutta ovat se, kuinka pitkän ajan jälkeen virhe on ilmaantunut ja onko virheestä reklamoitu myyjälle aiemmin. (Uitto 2003, 61.)

Muita esteitä virka-avulle ovat osamaksuesineen laadusta johtuva este ja sosiaalinen este. Laadusta johtuvalla estellä tarkoitetaan ostajalle, hänen puolisolleen ja lapsilleen välttämättömien pito- ja makuuvaatteiden takaisinottokieltoa. Kielto perustuu sosiaalisten syiden huomioimiseen. Esine on voinut myös

kadota, tuhoutua tai sitä ei muuten vain löydetä. Mahdollista on myös, että ostaja on luovuttanut esineen edelleen toiselle, vaikka se olisi sopimusehtojen vastaista. Jos luovutuksensaaja ei ole tiennyt osamaksuesineen taustalla olevasta sopimuksesta, ei tällä ole velvollisuutta luovuttamaan esinettä takaisin. (Uitto 2003, 59–60.)

3.4 Takaisinotto ja tilitys

Osamaksukappalain sekä kuluttajansuojalain mukaisesti osamaksusopimukseen liittyy usein takaisinottoehto, jolla myyjä pidättää oikeuden ottaa myymänsä esine takaisin, mikäli ostaja ei täytä velvollisuuksiaan. Myyjällä on kyseinen oikeus kuitenkin vain, jos luvussa 2.3. mainitut edellytykset täyttyvät, eikä siihen ole muuta estettä. Myyjällä ja ostajalla on mahdollisuus sopia tilityksestä keskenään, mutta mikäli he eivät pääse sopuun, myyjän tulee hakea virka-apua suoraan ostajan asuinpaikkakunnan tai esineen sijaintipaikkakunnan ulosottomieheltä. Käytännössä kuitenkin takaisinoton ja tilityksen hoitaa lähes aina ulosottomies (Uitto 2003, 56). Kun takaisinotto suoritetaan, osamaksukauppa purkautuu. Takaisinoton yhteydessä tehdään tilitys, jossa selvitetään molempien oikeudet ja velvollisuudet. (Hoppu 2005, 109–110.)

Myyjän haettua kirjallisella hakemuksella virka-apua ja ulosottomiehen hyväksyttyä edellytysten täyttyvän, voi ulosottomies aloittaa toimenpiteet. Kun osamaksutilityksiasia on kirjattu ulosoton tietojärjestelmiin, lähetetään asiasta vireilletuloilmoitus hakijalle, vastaajalle sekä hakijan mahdolliselle asiamiehelle. Vireilletuloilmoituksella annetaan vastaajalle oikeus tulla kuulluksi asiassa sekä samalla kehoitus palauttaa esine määrättyyn päivämäärään mennessä. Tilitettävä osamaksuesine voi olla jo myyjän hallussa, mutta jos sen sijainnista ei ole tietoa, on ulosottomiehen tehtävä ottaa selvää esineen olinpaikasta. Jotta tilitys voidaan suorittaa, tulee esine ensin löytää ja ottaa haltuun. Ulosottomies voi pyytää myyjää noutamaan esineen tai hoitaa haltuunoton itse. (OsaML 12 §)

Kun esineen sijainti on selvillä, ulosottomies ilmoittaa muille osapuolille tilityksen toimituspaikasta ja ajasta ennakoilmoituksella kirjeellä tai puhelimitse. Toimituksesta tulee ilmoittaa niin aikaisin, että molemmilla osapuolilla on mahdollisuus valvoa etuaan toimituksessa (OsamL 12 § 2. mom). Ulosottokaaren

3. luvun 26 §:n mukaisesti myös tilityksessä tulee olla mukana esteetön toimitustodistaja, ellei vastaaja ole läsnä. Tilitystoimitus tapahtuu yleensä myyjän tiloissa. Ostajan tai myyjän läsnäolo ei kuitenkaan ole edellytyksenä tilityksen suorittamiselle, sillä riittää, että he ovat saaneet tiedon toimituksesta. Tilityksestä ulosottomies laatii pöytäkirjan, joka sisältää oleelliset tiedot tilitettävästä kohteesta, toimituksessa paikalla olijat, tilityslaskelman sekä mahdollisia muita huomioita. (Uitto 2003, 63.)

Tilitykseen kuuluu olennaisesti esineen sen hetkisen arvon arviointi. Arviointiin voidaan käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita, mutta viimekädessä ulosottomies päättää esineen arvon. Arvioinnin tarkoituksena olisi löytää esineelle sellainen arvo, jolla se on mahdollista myydä eteenpäin tarkoituksenmukaisella tavalla. Asiantuntijan arvioita käytetäänkin usein arvokkaampien esineiden, kuten koneiden ja laitteiden arvioinnissa. (Uitto 2003, 66.)

Tilityspöytäkirja

Ulosottomies laatii jokaisesta virka-apuna suorittamastaan tilityksestä ulosotokaaren 3. luvun 25 §:n mukaisesti pöytäkirjan, josta malliesimerkki löytyy liitteestä 1. Asiakirja on otsikoitu ”Osamaksukauppalaan mukainen virka-apu ja tilitys”-nimellä, vaikka kyseessä olisikin kuluttajansuojalain mukaan tehty tilitys. Pöytäkirja sisältää hakijan ja vastaajan tiedot sekä hakijan vaatimukset, jotka tämä on ilmoittanut hakiessaan virka-apua. Osamaksusopimuksen tiedot mainitaan pöytäkirjassa. Myös kohteen tiedot tulevat ilmi yksilöitynä useimpien esimerkiksi rekisteritunnuksen ja mallin perusteella.

Tilitystoimituksesta mainitaan suoritusajankohta, -paikka, sekä toimituksessa läsnä olleet henkilöt. Ennen tilitystä on arvioitava esineen senhetkinen arvo. Arvon määräytymisestä päättää kihlakunnanvouti, mutta arvioinnissa apuna on mahdollista käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita ja pyytää mahdollisesti useampaakin arviota (OsaML 12 § 3. mom.). Esineen arvoa määrittäessä tulee ottaa huomioon sopimuksessa mainittu käteishinta, kuinka kauan esine on ollut ostajan hallinnassa, esineen käyttöönottopäivä ja kuinka siitä on pidetty huolta (3 § 1. mom.). Tarvittaessa esinettä on voitu myös kunnostaa. Arviointi- ja kunnostuskustannukset luetaan tilityksessä myyjän hyväksi.

Tilityslaskelmassa lasketaan luotonantajan hyväksi luettavat erät yhteen ja siitä vähennetään esineelle määritelty arvo. Useimmiten tilityserotuksen joutuu maksamaan ostaja. On kuitenkin mahdollista, että erotus jää ostajan hyväksi jos esineen arvo on suurempi kuin myyjän hyväksi luetut erät. Tällöin myyjä on velvollinen maksamaan erotuksen ostajalle, minkä jälkeen vasta saa ottaa esineen takaisin. Pöytäkirja sisältää päätöslauselman, jonka mukaan ostajan tai hakijan on suoritettava erotus. (OsaML 4 §, KSL 7:36.3 §)

Tilityksen hakija esittää hakemuksen yhteydessä oman saatavalaskelmansa, joka sisältää vaatimukset kuluista, joita tilityksessä vaaditaan luettavaksi hakijan hyväksi.

Pöytäkirjassa viitataan niihin lainkohtiin, joita sen laatimiseen on käytetty. Lainkohdilla perustellaan, mitä lakeja ja pykäläiä noudattamalla päätökseen on päädytty. Ostajan oikeudesta lunastaa osamaksuesine mainitaan myös. Lunastaakseen esineen, ostajan on suoritettava hakijan hyväksi luettava summa 14 vuorokauden kuluessa tilityspäivästä.

Tilityspöytäkirja toimitetaan kaikille asianosaisille tiedoksi valitusosoitus liitteenä, jossa kerrotaan muutoksenhakumahdollisuuksista. Pöytäkirjan ja sen tietojen saattaminen kaikkien asianosaisten tietoon on tärkeää, sillä tilitystoimituksessa ei ole pakollista olla läsnä.

Mikäli ostaja ei vapaaehtoisesti suorita tilityserotusta myyjälle, tämä voi hakea saatavaansa ulosoton kautta. Ulosottokaaren toisen luvun 2 §:ssä säädetään ulosottomiehen tekemä osamaksutilityspöytäkirjan olevan yksi ulosottoperusteista. Osamaksusaatavaa ei tarvitse enää hakea tuomiota tuomioistuimen kautta, vaan hakija voi suoraan tehdä normaalin ulosottohakemuksen tilityspöytäkirjaa ulosottoperusteena käyttäen, jolloin asia tulee vireille tavallisena ulosottoasiana. Saatavaa on mahdollista periä heti tilityspäivästä lähtien, mutta kertyneille varoille asetetaan tilityskielto, ja ne voidaan tilittää hakijalle kuitenkin vasta tilityksen tullessa lainvoimaiseksi. Tilitys saa lainvoiman kolmen viikon kuluessa, ellei asiaan ole haettu muutosta.

3.5 Muutoksenhaku

Sekä myyjällä että ostajalla on oikeus valittaa ulosottomiehen tekemästä tilityksestä. Muutoksenhakua koskee mitä ulosottokaarella on yleensäkin ulosottomiehen tekemistä päätöksistä säädetty, joten sillä ei ole merkitystä, onko kyseessä osamaksukauppalain vai kuluttajansuojalain mukainen asia. Usein valitus koskee esineen arvioitua hintaa tai jonkin erän huomioimatta jättämistä. Määräaika, jonka kuluessa valitus tulee jättää, alkaa kulua siitä päivästä, jolloin asianosainen on saanut päätöksestä tiedon. Määräaika valitukselle on kolme viikkoa (UK 11:5 §). Valitusajan umpeutuessa tilitys tulee lainvoimaiseksi, ellei asiasta ole tehty valitusta määräajan puitteissa. Tilityksen tullessa lainvoimaiseksi, sen jälkeen tullutta valitusta ei voida enää tutkia. Mikäli ostaja tai myyjä ei ole olleet paikalla tilityksessä, ulosottomies lähettää tilityspöytäkirjan tiedoksi asianosaisille.

Ulosottokaaren 11. luvun 1§:n mukaan valituksen ulosottomiehen päätöksestä tai täytäntöönpanotoimesta saa valittaa se, jota päätös koskee. Muutosta tulee hakea siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. (UK 11:2 §) Valituskirjelmä toimitetaan kirjallisesti tai sähköisesti kyseessä olevan päätöksen tehneen ulosottomiehen kansliaan eli ulosottovirastoon (UK 11:3 §). Valitus tulee vireille, kun se saapuu ulosottovirastoon määräajan puitteissa. Valituskirjelmä toimitetaan sieltä käräjäoikeudelle. Kirjelmästä tulee käydä ilmi päätös, johon haetaan muutosta, vaatimukset ja todisteet, sekä valituksen jättäjän yhteystiedot. Täytäntöönpano ei keskeydy suoraan valituksesta. Jos täytäntöönpanon keskeyttämistä on pyydetty, tulee ulosottomiehen toimittaa heti lausuntonsa asiaa koskien käräjäoikeudelle (UK 11:10 §). Valituksen yhteydessä ulosottomies voi myös tehdä itseoikaisupäätöksen, mikäli asianosaiset siihen tyytyvät (UK 11:12 §).

Jos ulosottomies huomaa tehneensä virheen ja käy esimerkiksi ilmi, ettei takaisinotolle olekaan edellytyksiä, tämä voi tehdä itseoikaisun ja oikaista virheen erillisellä päätöksellä. Itseoikaisun yhteydessä on kuultava asianosaisia, joiden asema mahdollisesti heikkenee oikaisun seurauksena (UK 10:1§). Itseoikaisupäätös tulee tehdä kirjallisesti ja antaa tiedoksi niille, joita asia koskee. Kuten kaikista ulosottomiehen päätöksistä, myös itseoikaisupäätökseen asianosaisilla on mahdollisuus hakea muutosta. (UK 10:4 §, 10:5 §)

3.6 Myyjän asema muihin velkoihin nähden

Osamaksulla ostettu esine on myös mahdollista ulosmitata velallisen muille kuin osamaksukaupasta syntyneille veloille, jos joku velkojista niin esimerkiksi vaatii. Tällaisessa tilanteessa tulee suorittaa lain mukainen tilitys ostajan ja myyjän välillä. Kaupan kohteena olevaa osamaksuesinettä ei voida ulosmitata kyseiseen kauppaan perustuville saataville (OsaML 17 §). Kun osamaksulla maksettua esinettä lähdetään ulosmittaamaan, lähtökohtana tulee olla, että myyjä saa kauppahinnasta ensin maksamattoman saatavansa. Tämän jälkeen ylijäävä osuus voidaan käyttää velallisen muiden ulosotossa olevien velkojen lyhentämiseen. (OsaML 18 §)

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuinka menettely kuluttajansuojalain ja osamaksukauppalain mukaan eroaa osamaksukaupassa ja mitä sen myötä tulee ottaa huomioon. Tutkimuksen tuloksena käsittelen tutkimuskysymystä laatimani teoriaosuuden mukaisesti ja siinä huomioituja asioita tarkastellen. Tutustun myös aihealueeseen liittyen, kuinka juuri Etelä-Savon ulosottovirastossa on toimittu, kuinka teoria käytännössä toteutuu ja minkälaisia huomioita olen näihin liittyen tehnyt tutkiessani aineistoa. Tarkoituksena on koota ja esittää menettelyn erot ja tehdyt havainnot selkeästi ja perustellen.

4.1 Pöytäkirjat

Käytin tutkimukseen virka-apu ja tilityspöytäkirjoja Etelä-Savon ulosottoviraston Mikkelin toimipaikalla tehdyistä tilityksistä. Aineisto koostui koko vuoden 2014 ja kuluvan vuoden 2015 aikana tehdyistä tilityksistä. Yhteensä mukana tutkimuksessa on 11 pöytäkirjaa, joista osamaksukauppalain mukaisia neljä kappaletta ja kuluttajansuojalain mukaisia loput seitsemän kappaletta. Osamaksukauppalain alaisissa pöytäkirjoissa vastaaja oli yhdessä tapauksessa yritysmuodoltaan osakeyhtiö, ja loput yksityisiä elinkeinonharjoittajia. Työn liitteessä 1 on esimerkki virka-apu- ja tilitys -pöytäkirjasta, jossa asianosaisten tiedot on peitetty. Tutkimukseen on otettu mukaan vain ne tapaukset, joista tilitys on suoritettu. Kaikissa virastossa vireille tulevilla asioilla ei päädytä tili-

tykseen, sillä osa keskeytyy ostajan suorittaessa maksamattomat erät, tai osapuolet pääsevät sopimukseen keskenään. Vuonna 2014 Etelä-Savon ulosottoviraston Mikkelin toimipaikassa tuli vireille yhteensä 12 osamaksutilitysasiasiaa, joista puolet peruuntuivat eli niistä ei suoritettu tilitystä. Tutkimusta tehdessä vieraillessa virastolla tutkin myös asioihin liittyvää oheismateriaalia kuten esimerkiksi vireille tuloilmoituksia ja hinta-arvioita, joista kirjoitin ylös tekemiäni havaintoja.

Aluksi jaoin materiaalin kahtia sen mukaan, onko ostajana elinkeinonharjoittaja vai kuluttaja, eli tehdäänkö tilitys osamaksukauppalain vai kuluttajansuojalain mukaisesti. Tämän vaiheen jälkeen luokittelin aineiston sen mukaan, mitä asioita tutkimuksessa erityisesti tarkastellaan, jotta aineiston saa analysoitavan muotoon.

Kaikissa aineistoon kuuluvissa tapauksissa kaupan kohteena on ollut ajoneuvo. Elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välisistä kaupoista viidessä tapauksessa kohteena on ollut käytetty henkilö- tai pakettiauto ja kahdessa tapauksessa käytetty traktori. Elinkeinoharjoittajien välisissä kaupoissa jakauma on ollut suhteessa samanlainen, kolme henkilö- tai pakettiautoa ja yksi maataloustraktori. Tilitettäväksi päätyy harvoin muita kaupan kohteita kuin ajoneuvoja, vaikka se olisi mahdollista, sillä osamaksukauppaa ei ole rajattu koskevaan vain tätä kohderyhmää. Tämä voi johtua siitä, että tietyn tyyppiset kaupan kohteet eivät välttämättä päädy tilitettäväksi asti, sillä ostaja voi käyttää lunastusoikeuttaan 14 päivän sisällä ja suorittaa puuttuvat maksut. Elinkeinoharjoittajat käyttävät yleisemmin yritystoiminnassaan muita rahoitusmuotoja, kuten leasingia tai investointirahoitusta, sillä ne ovat niille edullisempia. Finanssialan keskusliiton rahoitusyhtiötilastosta (31.12.2014) selviää, että leasingrahoituksen osuus on huomattavasti suurempi, ja sillä on tehty enemmän kone- ja laitteistohankintoja.

Esineen arvioinnissa huomioon on otettu yleensä kunto tilityshetkenä, kuinka paljon sitä on käytetty ja sen ikä, sekä vertailtu näitä ominaisuuksia keskenään toisiinsa ja siihen, minkälaisessa kunnossa esine on ollut osamaksusopimuksen tekohetkellä. Arvon tulee määräytyä sen perusteella, mitä myyjälle voidaan olettaa jäävän esineen myynnistä. Kaikissa tapauksissa oli hinnan arvioinnissa käytetty asiantuntijaa, lukuun ottamatta tapausta, esine oli ulosmittattu muusta velasta ja myyty huutokaupalla. Osassa asiantuntija oli arvioinut

esineen kuntoa, jonka perusteella esinettä oli verrattu ulosottomiehen toimesta muihin samankaltaisiin kohteisiin esineen arvon määrittämiseksi, joka tilityksessä ostajan hyväksi luetaan. Arvon määrittämisessä oli käytetty vertailuun muun muassa Tullin MAHTI-hintajärjestelmää, josta on mahdollista hakea autoverotuksessa käytettäviä autojen hintatietoja (Suomen Tulli, 2015). Henkilöautojen hinnan arviointi on helpompaa, sillä tarjontaa on yleensä riittävästi ja vertailukohteita on helppo löytää. Koneiden, kuten esimerkiksi traktoreiden hinnan arviointi voi olla haastavampaa, sillä vertailukelpoiset yksilöt ovat harvemmassa ja esineet ovat usein hintavampia. Tällöin arvon määrittämisessä asiantuntijan lausunnolla on suurempi painoarvo. Tutkimusaineistoon kuului kaksi tapausta, joissa tilityksen kohteena oli traktori. Molemmista tapauksissa oli käytetty useampaa asiantuntijaa arvon määrittämiseen. Käytettyjen asiantuntijoiden hinta-arviot erosivat molemmissa tapauksissa toisistaan huomattavasti, lähes kymmeniä tuhansia, joka kertoo siitä, että oikean arvon löytäminen voi olla hankalaa. Lopullisesti hinta on voinut päätettävissä, ja kyseisissä tapauksissa oli lopullinen hinta määräytynyt asiantuntijoiden arvioiden välille. Asiantuntija-arvioiden erotessa paljon toisistaan, asianosaiset valittavat tilityksestä herkemmin. Tässä mainituista molemmista tapauksista oli valitettu, toisessa molemmat osapuolet. Varsinkin kun kyseessä on hintava esine, on sen arvolla suuri merkitys tilityksen erotukseen ja siihen, kumman hyväksi erotus luetaan.

Kaikissa tilityksissä mukana on ollut läsnä hakijan tai osamaksusopimuksen mukaisen myyjän edustaja, lukuun ottamatta yhtä tapausta, jossa esine on ulosmitattu muusta kuin osamaksukauppaan perustuvasta velasta. Vaikka kaupan molemmilla osapuolilla on oikeus valvoa etuansa tilityksessä, ei kuitenkaan yksikään vastaajista ollut käyttänyt tätä tilaisuutta. Hakijan tai myyjän edustaminen tilityksessä ei myöskään ole pakollista tilityksen suorittamisen kannalta.

Hakija esittää vaatimuksensa ja oman saatavalaskelmansa hakiessaan virka-apua ulosottomieheltä. Saatavalaskelmaan hakija merkitsee omat kulunsa, joita vaatii vastaajalta ja jotka tilityslaskelmassa voidaan lukea hakijan hyväksi. Lopullisesti vouti määrää, mitkä kulut voidaan tilityslaskelmaan hakijan kuluista sisällyttää. Hylätyt vaatimukset on merkitty pöytäkirjaan. Tutkimuksen mukaan hakijan vaatimusten hylkääminen on melko yleistä, sillä viidessä tapauksessa oli jätetty hakijan vaatimuksia pois tilityslaskelmasta. Suurin osa

hylätyistä vaatimuksista koski takaisinotosta aiheutuvia rahtikuluja. Kulujen hylkäämisen perusteena on usein ollut esineen palautuminen myyjän haltuun, kun myyjän kotipaikka sijaitsee eri paikkakunnalla kuin hakija. Tällöin kuljetuksesta aiheutuvien kulujen ei katsota enää kuuluneen vastaajan korvattaviksi. Myös hakijan vaatimus maksukehotuksen kuluista hylättiin.

Pöytäkirjaan merkitään myös lainkohdat, jonka mukaan tilitys on tehty. Käytäntönä on muissakin virallisissa asiakirjoissa merkitä lait ja pykälät näkyviin, joita päätöksen tekemiseksi on tulkittu. Kuluttajansuojalain mukaisiin pöytäkirjoihin on merkitty kuluttajansuojalain 7. luvun 36 §, joka käsittelee tilitystä ja siihen laskettavia eriä. Tämän mukaan on myös tilityslaskelma suoritettu. Lisäksi mainitaan osamaksukauppalain 9 ja 12 §:t.

Tyypillisesti tutkimani kuluttajansuojalain ja osamaksukauppalain mukaisesti tilitettävät tapaukset olivat melko samankaltaisia, eikä eroja juurikaan löytynyt kaupan ominaisuuksia, kuten kohdetta tai hakijan vaatimuksia tarkastellessa.

4.2 Tilityslaskelma

Tilityslaskelmassa lasketaan hakijan hyväksi luettavat erät. Tilityksessä huomioitavat erät on lueteltu osamaksukauppalain 3 §:ssä ja kuluttajansuojalain 7. luvun 36 §:ssä. Tilityksessä huomioitavissa erissä on eroja näiden kahden lain välillä, jotka tässä luvussa tuodaan esille. Tähän on käytetty edellä mainittujen lakien lisäksi Etelä-Savon ulosottovirastossa käytössä olevaa ohjemateriaalia. Tulosten esille tuomiseksi käytetään esimerkkilaskelmaa, jossa sama tapaus on laskettu sekä osamaksukauppalain että kuluttajansuojalain mukaisesti. Näin konkreettinen ero on nähtävissä. Esimerkissä käytettävät luvut ja arvot on otettu eräästä tapauksesta, josta on Mikkelin toimipaikalla suoritettu tilitys.

Esimerkkitapauksessa virka-avun ja tilityksen hakijana on rahoitusyhtiö Y Oy. Osamaksusopimuksessa myyjänä toimii Ö Oy, joka on siirtänyt kaikki oikeutensa sopimuksen rahoittajalle. Kaupan kohteena on henkilöauto. Hakemukseen on liitetty mukaan alkuperäinen osamaksusopimus sekä kopio siitä, saatavalaskelma, maksusuunnitelma sekä tieto maksamattomista ajoneuvove-roista. Hakija ilmoittaa, kuinka suuri osa maksusuunnitelman mukaisista eristä on suorittamatta sekä saatavalaskelmassa muut vaatimansa saatavat, kuten

takaisinottokustannukset ja kuntoarvioin teettämisestä aiheutuneet kustannukset. Voudin tehtävä on vahvistaa, hyväksytäänkö kaikki hakijan vaatimukset.

Tästä esimerkkitilityksestä tehty pöytäkirja löytyy liitteestä 1.

4.2.1 Kuluttajansuojalain mukainen laskelma

Luvun lopusta löytyy esimerkki tilityslaskelmasta taulukosta 1, joka on näkyvillä myös liitteen 1 sivulla 2. Ensimmäisessä kohdassa on laskettu yhteen maksamattomien jo erääntyneiden erien pääoma. Eriin ei ole laskettu mukaan luottokustannuksia, vaan ainoastaan maksuohjelman mukaisesti pääoman määrä. Erääntymättömistä eristä kohdassa 2. on laskettu mukaan jäljellä oleva maksamaton pääoma.

Viivästyskoron (taulukko 1. kohta 3.) laskentatapa on mainittu osamaksusopimuksessa. Se voi olla joko ennalta sovittu prosenttimäärä, mutta useimmiten käytössä on kuitenkin ollut korkolain mukainen viivästyskorko. Korkolain (633/1982) 4 §:n mukaisesti vuotuista viivästyskorkoa on maksettava viivästyneelle määrälle. Koron määrä on 7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin korkolain 12 §:ssä määrätty viitekorko. Kyseisellä viitekorolla tarkoitetaan Euroopan keskuspankin määrittämää korkoa, joka pyöristetään seuraavaan puoleen prosenttiyksikköön. Näin ollen viivästyskoron määrä tällä hetkellä Euroopan keskuspankin viite-koron ollessa 0,5 prosenttiyksikköä on 7,5 % (Suomen Pankin ilmoitus viite-korosta ja viivästyskoroista).

Rahoituskorkoon (taulukko 1. kohta 4.) lasketaan mukaan maksamattomien erien korot. Koron määrä on laskettu luotosta jäljellä olevan pääoman mukaan, sopimuksessa mainitulla korolla. Lisäksi rahoituskorkoon lasketaan mukaan korko viimeisen erääntyneen erän eräpäivästä tilityspäivään asti.

Kohdan 5. maksamattomat käsittelykulut koostuvat luotonantajan määrittämistä kustannuksista. Käsittelykustannukset on laskettu tilityslaskelmaan mukaan, sillä ne kuuluvat ostajan ja luotonantajan väliseen maksuohjelmaan, ja ovat sopimuksenvastaisesti maksamatta.

Osamaksukaupasta annetun lain mukaisen virka-avun ja tilityksen täytöntöönpanomaksun suuruus määräytyy tilitettävän esineen arvon mukaan. Jos esineen arvo on enintään 840 euroa, on täytöntöönpanomaksu 110 euroa. Mikäli

esineen arvo on enemmän kuin 840 euroa, täytäntöönpanomaksuksi määräytyy 225 euroa. (Oikeus.fi, Ulosotto)

Kuluttajansuojalain mukaisesti hakijan hyväksi luetaan:

1. Maksamatta olevat erääntyneet erät	1557,17
2. Erääntymättömistä eristä	9468,68
3. Viivästyskorko	45,58
4. Rahoituskorko	393,60
5. Maksamattomat käsittelykulut	69,30
6. Täytäntöönpanomaksu	225,00
7. Maksamattomat ajoneuvoverot	264,65
8. Kuntoarvio	186,00
9. Takaisinottokulut	150,00
	<hr/>
Yhteensä	12359,98 €
- osamaksuesineen tilitysarvo ostajan hyväksi	7000,00 €
Erotus hakijan hyväksi	5359,98 €

4.2.2 Lain osamaksukaupasta mukainen laskelma

Taulukon 2. osamaksukauppalain mukaisessa tilityslaskelmassa ensimmäinen kohta, eli maksamatta olevista erääntyneistä eristä huomioidaan yhtä suuri määrä kuin kuluttajansuojalain mukaisessakin tilityksessä. Summa koostuu maksamatta olevien erääntyneiden erien pääomasta.

Erääntymättömistä eristä osamaksukauppalain 3 §:n mukaan myyjän hyväksi luetaan niin suuri erä, kun käteishinta on osamaksuhinnasta. Tämän mukaan tilityspäivään mennessä erääntymättömistä eristä lasketaan mukaan suhteessa sen suuruinen määrä kuin osamaksuhinta on käteishinnasta niin, että käteishinta jaetaan osamaksuhinnalla, jolloin tulokseksi saadaan kerroin, jolla kerrotaan erääntymättömistä eristä yhteen laskemalla saatu summa.

Viivästyskorko lasketaan erikseen erääntyneille maksamattomalle pääomalle sekä rahoituskorolle jokaisen erän eräpäivää seuraavasta päivästä alkaen.

Sopimuksen mukaiset käsittelykulut, ulosoton täytäntöönpanomaksut, arviointikulut ja vakuutusmaksut huomioidaan tilityksessä aivan kuin edellä kuluttajansuojalain mukaan.

Osamaksukauppalaan mukaisesti hakijan hyväksi luetaan:

1. Maksamatta olevat erääntyneet erät	1557,17
2. Erääntymättömistä eristä	9460,15
3. Viivästyskorko	44,14
4. Rahoituskorko	393,6
5. Maksamattomat käsittelykulut	69,30
6. Täytäntöönpanomaksu	225,00
7. Maksamattomat ajoneuvoverot	264,65
8. Kuntoarvio	186,00
9. Takaisinottokulut	150,00
Yhteensä	12350,01
- Osamaksuesineen tilitysarvo ostajan hyväksi	7000,00 €
Erotus hakijan hyväksi	5350,01 €

Neljässä tutkimuksessa käytetyistä tapauksista oli hylätty hakijan vaatimukset hakemuksen laatimisesta, matkakuluista tai takaisinottokustannuksista esi-
neen kuljetus myyjän haltuun. Hylättyjä hakijan vaatimuksia on käsitelty myös Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 2007:1, jossa tilitystä hakenut rahoitusyhtiö oli valittanut kihlakunnanvoudin henkilöautosta tekemästä tilityksestä. Hakija oli käyttänyt asiamiestä perinnässä. Tilityksessä oli hylätty hakijan vaatimus 458,09 euroa takaisinottokuluista. Summa koostui maksuvaatimuksesta, tilityshakemuksen laatimisesta, edustamisesta tilityksessä, matkakuluista ja rahtikuluista. Myöhemmin valituksessa hakija nosti vaatimustaan vielä 582,90 euroon. Tapauksessa oli ratkaistava mitä kuluttajansuojalain 7. luvun 63 §:n 3. momentin 3. kohdan välttämättömillä kuluilla ja maksuilla tarkoitetaan.

Aiempi ulosottokäytäntö ja tuomioistuimissa tehdyt ratkaisut ulosottovalituksista johtuen ovat olleet vaihtelevia, eikä yhtä selkeää linjaa ole ollut. Pääosin välttämättömiksi kuluiksi kuitenkin on hyväksytty

- hakemuksen tekemisestä ja tilitykseen osallistumisesta aiheutuneet kulut kaavamaisesti ja melko alhaiselle tasolle arvioiden.
- kuljetuskustannukset tilityspaikalle tai esineen ostopaikalle.

Perinnästä aiheutuneita kuluja ei hyväksytty, sillä niiden ei katsota johtuvat takaisinotosta tai tilityksestä, vaan sitä edeltävistä perintätoimenpiteistä. Käräjäoikeuden ratkaisussa on katsottu, ettei kuljetuskustannuksia tarvitse ottaa

huomioon etäämmälle kuin saman talousalueen sisällä kaupan tekopaikkaan nähden. Käräjäoikeus päätyi muuttamaan kihlakunnanvoudin tekemää tilitystä, ja hyväksyi takaisinottokustannuksista 226,40 euroa. Rahoitusyhtiö ei tähän tyytynyt ja vaati hovioikeudessa muutosta käräjäoikeuden tekemään päätökseen. Hovioikeus katsoi käräjäoikeuden perustelut oikeiksi, eikä muuttanut päätöstä. Päätös tuli lainvoimaiseksi.

4.3 Taulukko lakien eroista

Työn tuloksena liitteestä 2 löytyy taulukko, joka on tiivistelmä työssä esitellyistä osamaksukaupan ja kuluttajansuojalain välisistä eroista. Taulukosta tulokset ovat helposti vertailtavissa keskenään. Taulukon tarkoitus on olla selkeä ja helppolukuinen, mutta siinä mainitut kohdat on selostettu tutkimuksen varsinaisessa tekstissä yksityiskohtaisemmin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitä eroa on osamaksukauppalaain ja kuluttajansuojalain välillä osamaksukauppaa koskevassa sääntelyssä. Vastaus kysymykseen saavutettiin. Tutkimuksen mukaan kuluttajan oikeuksia on lailla suojeltu melko tarkasti. Esimerkiksi kuluttajansuojalaissa määritelty hyvä luotonantotapa ja luoton ottajan luottokelpoisuuden arviointi toteutuvat varmasti jossain määrin myös elinkeinonharjoittajien kaupassa, mutta niitä ei ole kuitenkaan mainittu erikseen osamaksukauppalaissa luotonantajan velvollisuuksiksi. Kuluttajan asemaa pidetään yleensä heikompana ja sitä on katsottu olevan tarpeellista vahvistaa lailla. Kuitenkin välillä herää kysymys, kuinka elinkeinonharjoittajan asema loppujenlopuksi poikkeaa kuluttajan asemasta ja miksi kuluttajan katsotaan ansaitsevan enemmän suojelua. Vaikka luotonantaja varmasti mielellään tarkistaa myös elinkeinonharjoittajan luottotiedot luottopäättöstä antaessaan, miksei sitä ole kuitenkaan tarpeellista kirjoittaa lakiin, vaikka se on kuitenkin molempien osapuolien etu.

Tutkimuksen myötä selvisi, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä osamaksukaupan käyttö on rahoitusmuotona yleisempää kuin elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien keskinäisissä kaupoissa. Tutkimusmateriaalin lisäksi väitettä tukee aiheesta aikaisemmin tehdyt tilastot.

Osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain välisistä eroista tai tulkinnasta johtuvia oikeustapauksia ei juurikaan ole käsitelty tuomioistuimissa Suomessa. Lakien erot eivät ole suuria, mutta kuitenkin tapaukset vaativat osittain vertailua kahden eri lain välillä. Kuitenkin suurin osa tilityksistä tehdään kuluttajansuojalain mukaan, joten sen puolesta ainakin tilityslaskelman teko sujuu rutiininomaisesti. Elinkeinonharjoittajat käyttävät yritystoimintaansa tarvittaviin investointeihin ennemmin muita niiden käyttötarkoituksiin suotuisampia rahoitusvaihtoehtoja, kuten leasing-rahoitusta tai ottamalla pankista lainaa investointia varten. On mahdollista, että elinkeinonharjoittajilla on myös paremmat mahdollisuudet estää esineen tilitys suorittamalla erääntyneet erät myyjälle, sillä elinkeinonharjoittaja voi olla taloudellisesti vakaammassa asemassa. Kun ostajana on elinkeinonharjoittaja, on osamaksulla ostettu esine tarkoitettu elinkeinon harjoittamiseen ja näin ostaja voi olla siitä jollain tapaa myös riippuvainen jatkaakseen toimintaansa.

Milloin kuluttajansuojalakia sitten sovelletaan? Tutkimusta tehdessä kävi ilmi, ettei rajanveto elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä ole aina täysin selvä, sillä oikeuskäytännöstäkin löytyy tapauksia, jossa tätä on pohdittu.

*”Kuluttajana pidetään tässä laissa luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutus-
hyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elin-
keino toimintaa varten.” (KSL 1:4 §)*

*”Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa luonnollista henkilöä taikka
yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä
saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutus-
hyödykkeitä vastiketta vastaan hankittaviksi.” (KSL 1:5 §)*

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2008:107 X Oy oli myynyt hevosen kuluttajalle Y, joka elinkeinokseen harjoittaa hevosten ja ponien myyntiä sekä kasvattusta. Hevonen oli ostettu Y:n pojan harrastuskäyttöön. Myyjänä toiminut yhtiö harjoitti liikkeenjohdon konsultointia, jonka lisäksi kaupparekisterimerkinnöissä oli hevosten ostaminen. Tapauksessa oli kysymys siitä, oliko ostaja kuitenkin kuluttajan asemassa ja oliko ostettu hevonen tarkoitettu elinkeinotoimintaa varten. Toiseksi jutussa oli kysymys siitä, oliko myyjä kuluttajansuojalaissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja. Korkein oikeus ratkaisi asian niin, ettei siinä voida katsoa myyjän toimineen elinkeinonharjoittajan asemassa, eikä näin ollen tapaus kuulu kuluttajansuojalain soveltamisalaan. Perusteluna tälle oli se,

ettei yhtiön tarkoituksena ole tarjota kulutushyödykkeitä, eikä myöskään hevosen myyminen ollut ollut toistuvaa eikä sitä voitu katsoa ammattimaiseksi. Myös ostajan katsottiin ostaneen hevonen muuhun tarkoitukseen kuin elinkeinonharjoittamiseen, joten tätä ei voitu pitää elinkeinonharjoittajana.

Kuluttajansuojalain soveltamisessa ratkaiseva tekijä on mihin tarkoitukseen kaupan kohde on tarkoitettu. Vaikka edellä mainitussa tapauksessa ei suoraan ollut kyse osamaksukauppalainmukaisesta asiasta, menetellään kuitenkin soveltamisalaa pohdittaessa samalla tavalla. Sillä voi olla kuitenkin suuri merkitys lopputulokseen, onko kyseessä kuluttajansuojalain mukainen vai osamaksukauppalain mukainen asia. Toisaalta kuluttaja-käsitettä voi sekoittaa yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla se, että normaalisti toiminimellä toimiva elinkeinonharjoittaja vastaa itse henkilökohtaisesti veloistaan.

Luvussa 4.2 esitetyt tilityslaskelmat toisaalta yllättivät, sillä kuluttajansuojalain mukaan ostajan hakijalle maksettavaksi jäävä erotus lähes sama ja hieman jopa suurempi kuin osamaksukauppalain mukaisesti lasketussa tilityksessä. Molemmat laskelmat on tehty saman sopimuksen ja samojen lukujen pohjalta. Laskutavat ovat kuitenkin hieman erilaiset, ja ero johtuukin lähes pelkästään osamaksukauppalain mukaisesta suhdeluvusta, jonka mukaan maksamattomista eristä huomioitava määrä lasketaan. Käteishinnan ja osamaksuhinnan suhde voi vaihdella, jonka mukaan myös erotus voi vaihdella pienemmäksi tai suuremmaksi. Toimeksiantajalta saadut ohjeet oli myös tehty eri aikaan, ja niiden mukaan myös viivästyskorke lasketaan hieman eri tavoin. Viivästyskorkejen määräksi tulee hieman eri summa riippuen siitä, onko korko laskettu erikseen pääomalle ja rahoituskorolle vai molemmille yhdessä.

5.1 Pohdinta

Tutkimuksen teko on ollut mielenkiintoista ja sen aikana on tullut eteen monenlaisia haasteita. Työtä tehdessä hallittava kokonaisuus tuntui välillä suurelta ja hankalalta hahmottaa, vaikka aiheen rajaus on kuitenkin mielestäni onnistunut. Koko opinnäytetyöprosessi on ollut opettava, erityisesti ajankäytön hallinnan ja kokonaisuuden hallinnan kannalta. Välillä työn edetessä piti palauttaa mieleen tutkimuksen aihe ja tavoitteet, sillä paljon erilaista materiaalia tutkiessa saattaa helposti eksyä aiheen rajauksen ulkopuolelle. Aiheeseen liit-

tyviä lähteitä oli ajoittain haastavaa löytää esimerkiksi pelkkien otsikoiden perusteella, joten myös sisältö oli käytävä läpi. Toisaalta samalla tuli tutustuttua laajasti myös aihetta sivuaviin mielenkiintoisiin asioihin, joista tarttui varmasti myös tietoa ja oppi uusia asioita, joten prosessi on ollut erittäin opettavainen.

Tutkimus olisi ollut haastavaa toteuttaa ilman minkäänlaista pohjatietoa aiheesta, sillä koko osamaksuasioihin liittyvään prosessiin ja sen etenemiseen perehtymiseen olisi joutunut kuluttamaan suuren osan resursseista. Työn edessä myös aihe osoittautui alussa oletettua monimutkaisemmaksi. Aihe ei ole kovinkaan yleinen ja se koskettaa melko pientä osaa ihmisistä, eikä ole siten yleisesti tunnettu. Mikäli tutkimukseen käytettävissä ollut aika olisi ollut pitempi, olisi ollut mahdollista toteuttaa tutkimus hieman eri tavalla ja kerätä tutkimusaineistoa laajemmin esimerkiksi myös toisista ulosottopiireistä tai osamaksurahoitusta harjoittaviin yrityksiin.

Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, sillä se perustuu tekohetkellä voimassa oleviin lakeihin ja aiempaan oikeuskäytäntöön. Tutkimukseen käytetty materiaali ja kerätty tieto ovat olleet mahdollisimman tuoretta ja viimeaikaista. Tutkimuksen luotettavuutta olisi voinut parantaa ottamalla tutkimukseen mukaan laajemmalti pöytäkirjoja esimerkiksi toisesta ulosottopiiristä, jotta eroavia ominaisuuksia olisi voinut löytyä enemmän. Kuitenkaan työssä tutkittavien pöytäkirjojen määrä ei heikennä työn luotettavuutta, sillä sen tavoitteenakaan ei ollut olennaista selvittää osamaksutilitysten määriä tai sopimusten ominaisuuksia. Aiheesta ei löytynyt erityisen paljoa muita tehtyjä tutkimuksia tai kirjallisuutta, joka hieman vaikeutti tutkimuksen tekoa. Tutkimuksessakin käsitellyn osamaksukauppalakiin vuonna 2010 tehdyn lakimuutoksen lisäksi työhön vaikuttaa muun muassa myös vuonna 2008 voimaan astunut kokonaan ulosottolain tilalle tullut ulosottokaari, sillä näiden jälkeen ei ole aiheesta juurikaan uutta kirjallisuutta ilmestynyt.

5.2 Kehitysehdotukset

Tilityspöytäkirjoissa mainitaan siinä sovelletut lainkohdat. Kuluttajansuojalain mukaan suoritetun tilityksen yhteydessä mainitaan osamaksukauppalain 9 §, joka ei tulkinnan mukaan ole pätevä. Oikeampi maininta kuluttajansuojalain mukaiseen pöytäkirjaan olisi kuluttajansuojalain 7. luvun 37 §, jossa on lueteltu edellytykset virka-avulle, sekä osamaksukauppalain 9 §:n 3. momentti,

OsaML:n koko 9 §:n sijaan. OsaML:n 9 § kokonaisuudessaan ei ole kuluttajansuojalain mukaan voimassa, sillä kuluttajansuojalain 7. luvun 38 § kuuluu seuraavasti: *Tilitykseen, virka-avun antamiseen ja tavaran ulosmittaukseen muusta kuin osamaksukauppaan perustuvasta saatavasta sovelletaan lisäksi, mitä osamaksukaupasta annetun lain 9 §:n 3 momentissa ja 11–19 §:ssä säädetään.* Kyseisiä pöytäkirjassa mainittavia lainkohtia voisi näin ollen tarkistaa.

Tutkimusta voisi jatkaa laatimalla virastolle yksityiskohtaisen ohjeistuksen kuinka osamaksukauppaa koskevan virka-apu- ja tilityksasian tullessa vireille tulisi menetellä. Ohjeelle prosessin kululle hakemuksen saapumisesta varojen tilittämiseen asti olisi tarvetta. Ohjeen myötä virastolla olisi selkeä ja yhtenäinen linja kuinka missäkin tilanteessa toimitaan. Nykyiset ohjeet, joihin myös tutkimusta tehdessä perehdyin, ovat hieman suppeat ja epäselvät, sekä myös jo osittain vanhentuneet. Uusi ohjemateriaali palvelisi viraston henkilökuntaa, ja olisi hyödyksi varsinkin tulevien työntekijöiden perehdyttämisessä, jotka näiden asioiden parissa tulevat mahdollisesti tulevaisuudessa työskentelemään.

LÄHTEET

Etelä-Savon ulosottovirasto, Mikkelin toimipaikka. 2014-2015. Osamaksukauppalaan mukainen virka-apu- ja tilitys -pöytäkirjat.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta.

Finanssialan keskusliitto. 2015a. Perustietoa Finanssialan Keskusliitosta. Viitattu: 4.11.2015. [saatavissa: https://www.fkl.fi/tietoa_meista/Sivut/default.aspx].

Finanssialan keskusliitto. 2015b. Rahoitusyhtiötilastot 31.12.2014. Power-Point-diaesitys. Viitattu: 4.11.2015. [saatavissa: https://www.fkl.fi/materiaalipankki/esitysaineistot/Dokumentit/Rahoitusyhtiotilastot_2014.pptx]

HE 24/2010 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiden luotonantajien rekisteröinnistä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Helsingin HO 22.11.2006/354, U 06/2274.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hoppu, E. & Hoppu, K. 2005. Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. Helsinki: WSOY.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2005. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. Luottosopimuksen peruutus oikeus. Viitattu: 3.11.2015. [saatavissa: <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/luotot/luoton-peruutus-oikeus/>].

KKO 18.2.2009:13, S 2007/772.

KKO 9.12.2008:107, S 2007/931.

Korkolaki 20.8.1982/633.

Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442.

Laki osamaksukaupasta 18.2.1966/91.

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513.

Linna, T. & Leppänen, T. 2014. Ulosotto-oikeus I: Ulosottomenettely. Helsinki: Talentum.

Niemi, M-L. 2014. Luotto oikeus – Luotot rahoituksen välineinä. Teoksessa Oikeus tänään, toim. Tomi Tuominen.

Norros, O. 2009. KKO 2009:13 – Onko ei-kielletty aina sallittua auton osamaksustajalle?. Oikeustapakommentti. Lakimies 2009/5 s. 854

Oikeuslaitos. 2015. Ulosottomaksut. Viitattu: 23.11.2015. [saatavissa: <http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto/ulosottomaksut.html>]

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Saarainen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2012. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto, Tampereen yliopisto. Viitattu: 1.11.2015. [saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf].

Suomen pankin ilmoitus viitekorosta ja viivästyskoroista 829/2015.

Suomen Tulli. 2015. MAHTI-hintajärjestelmä. Julkaistu 19.10.2015. Viitattu: 20.11.2015. [saatavissa: <http://www.tulli.fi/fi/yksityisille/autoverotus/MAHTI.jsp>]

Tepora, J. 2013. Rahoitusmuodot ja vakuudet. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Uitto, T. 2003. Osamaksukauppa käytännössä. Helsinki: WSOY Lakitieto.

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Valtioneuvoston asetus osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista 2.9.2010/790.

Valtioneuvoston asetus luottosopimuksesta kuluttajalle annettavista tiedoista 2.9.2010/789.

Ämmälä, T. 2006. Suomen kuluttajaoikeus. Helsinki: Talentum.

01.01.2015

/6480/2014

OSAMAKSUKAUPPALAIN MUKAINEN VIRKA-APU JA TILITYS**Vastaajan tiedot**

Nimi Maija Meikäläinen
Tunnus xxxxxx-1234

Hakijan tiedot

Nimi Yritys Y Oy
Hakijan vaatimukset Osamaksuesineiden takaisinotto ja tilitys.

Asian tiedot

Asian numero 1500000000
Vireilletulopäivä 00.00.2014

Osamaksusopimus

Myyjän nimi Yritys Ö Oy
Myyjän tunnus 1234567-8

Alkuperäinen ostaja Maija Meikäläinen

Päiväys 01.01.2012
Numero 0000
Käteishinta 14995,00 €
Osamaksu- tai luottohintana 18076,23 €
Osamaksulla myydyt esineet Henkilöauto, rek.nro XXX-000, ensirek. 01.01.2004, valmistenumero 123456XX

Tilitys

Tilityksen aika 01.01.2015
Tilityksen paikka Yritys Ö Oy toimitilat
Osoite

Toimitustodistaja Avustava ulosottomies A
Toimituksessa läsnä Hakijan edustaja henkilö B

Ennakoilmoitukset Tilityksestä ilmoitettu ostajalle: 15.12.2014 postitetulla kirjeellä
tilityksestä Tilityksestä ilmoitettu hakijalle: 15.12.2014 postitetulla kirjeellä
Esineiden sijainti Hakijan tai myyjän hallussa.

Esineiden arviointi Asiantuntija tehnyt kuntoarvion päivänä x. Tarkastushetkellä esinettä on käytetty X määrä. Arviontilaskun 186 euroa maksaa hakija ja se huomioidaan tilityksessä.

Täytäntöönpanomaksu Koska esineen tilitysarvo ylittää 840,00 €, täytäntöönpanomaksu on 225,00 €.

Hakijan hyväksi luetaan

1. Maksamatta olevat eraantyneet erät	1557,17
2. Eraantumattomista eristä	9468,68
3. Viivästyskorko	45,58
4. Rahoituskorko	393,60
5. Maksamattomat käsittelykulut	69,30
6. Täytäntöönpanomaksu	225,00
7. Maksamattomat ajoneuvoverot	264,65
8. Kuntoarvio	186,00
9. Takaisinottokulut	150,00
Yhteensä	12359,98 €

Ostajan hyväksi luetaan

Osamaksulla myytyjen esineiden tilitysarvot :
- henkilöauto **7000,00 €**

Yhteensä **7000,00 €**

Erotus hakijan hyväksi 5359,98 €

Päätöslauselma Ostajan on suoritettava hakijalle erotus 5359,98 €. Erotukselle on maksettava korkolain 4 § 1 momentin mukaista viivästyskorkoa tilityspäivästä 26.11.2014 alkaen.

Virka-apuratkaisu Osamaksulla mydyt esineet luovutetaan virka-avun hakijalle.

Lainkohdat Laki osamaksukaupasta 9 ja 12 §:t, Kuluttajansuojalaki 7 luku 36 §, Korkolaki 4 § 1 mom.

Saatavan ulosotto Tämä osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja on ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettu ulosottooperuste. Sen nojalla hakija voi tehdä osamaksutilitykseen perustuvaa saatavaa koskevan ulosottohakemuksen. Ulosottohakemus voi koskea myös viivästyskorkoa, jos pöytäkirjassa on sellaista määrätty maksettavaksi.

Lainvoimaa vailla oleva tilitys saadaan panna täytäntöön ulosottokaaren 2 luvun 5 §:n mukaisesti.

Lunastus Ostajalla on oikeus 14 päivän kuluessa esineen

takaisinottamispäivästä lunastaa osamaksuesine osamaksumyyjältä suorittamalla myyjälle edellä yhteensä hakijan hyväksi luettu määrä 5359,98 €.

Mikäli ostaja lunastaa esineen, hakijan ei ole suoritettava ostajalle päätöslauselmassa mainittua erotusta.

	Johtava kihlakunnanvouti	
Liitteet	Valitusosoitus	
Hakijalta perittävät maksut		
	Täytäntöönpanomaksu	225,00 €
	Maksut yhteensä	<hr/> 225,00 €

Taulukko osamaksukauppain ja kuluttajansuojalain välisistä eroista

	Laki osamaksukaupasta	Kuluttajansuojalaki
Osapuolet	<ul style="list-style-type: none"> Elinkeinoharjoittaja <i>tai</i> kuluttaja sekä ostajana, että myyjänä 	<ul style="list-style-type: none"> Myyjä elinkeinoharjoittaja, ostaja kuluttaja
Osamaksusopimus	<ul style="list-style-type: none"> Valtioneuvoston asetus osamaksusopimuksessa annettavista tiedoista 2.9.2010/790. 	<ul style="list-style-type: none"> Valtioneuvoston asetus luottosopimuksesta kuluttajalle annettavista tiedoista 2.9.2010/789.
Virka-apu	<ul style="list-style-type: none"> Edellytykset OsaML 1 c § 1.-2. mom. 	<ul style="list-style-type: none"> Edellytykset KSL 7:37 § Vaatimukset sopimuksessa mainittavista tiedoista huomattavasti laajemmat kuin OsaML:n mukaan
Tilityksessä huomioitavaa	<ul style="list-style-type: none"> OsaML 3 § Myyjän hyväksi suorittamattomista eristä niin suuri osa kuin käteishinta osamaksuhinnasta Takaisinottokulut ei kovin tarkasti rajattu 	<ul style="list-style-type: none"> KSL 7:36 § Hakijalle vain välttämättömät takaisinotosta aiheutuvat kulut Erääntymättömistä vähennettävä jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuva osa luottokustannuksista
Mahdollisuus perua kauppa	<ul style="list-style-type: none"> Ei erillistä peruutusmahdollisuutta Sopimus purkautuu tilitykseen 	<ul style="list-style-type: none"> 14 päivän kuluessa sopimuksen päiväyksestä
Pakottavuus	<ul style="list-style-type: none"> Laissa ei rajoituksia 	<ul style="list-style-type: none"> Kuluttajan haitaksi kuluttajansuojalaista poikkeavat ehdot sopimuksissa mitättömiä
Mainonnasta annettavat tiedot	<ul style="list-style-type: none"> Mainontaa ei ole säännöstelty 	<ul style="list-style-type: none"> Mainonnassa ilmoitettava tietyt sopimusta koskevat tiedot <ul style="list-style-type: none"> luoton korko, todellinen vuosikorko, kustannukset, määrä. sopimuksen kesto käsiraha ja maksuerien määrä Hyvä luotonantotapa
Ennen sopimuksen tekoa	<ul style="list-style-type: none"> Luotonantajalla ei määritellytiedonantovelvoitetta 	<ul style="list-style-type: none"> Annettava tiedoksi <i>pysyvällä tavalla</i> "Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot" Kuluttajan luottokelpoisuuden arvioiminen tulojen ja olosuhteiden perusteella